

Scientific Paper

Comparative Study of the Investment Situation in the Agricultural Sector in the World (with Emphasis on Iran)

K. Khaledi¹, A. Bagheri²

Received: 1 December, 2025

Accepted: 29 December, 2025

Introduction: Excessive reliance on natural production resources (water and soil) in generating agricultural value added-i.e., resource-based rather than productivity-driven growth-has, over recent decades in Iran, weakened fundamental production resources, increased agriculture's vulnerability to climatic conditions, destabilized agricultural value-added growth, and reduced the contribution of factor productivity to the sector's economic expansion. Given the impossibility of expanding natural production resources (agricultural water and land), the necessity of preserving existing resources, the need to reduce agriculture's sensitivity to climate variability, and the importance of enhancing factor productivity and moving toward sustainable agricultural growth, an effective and practical strategy is required. In light of these challenges and considering the documented impacts of capital on key agricultural macro-variables (Mirzaei, 2022; Khaledi, 2024; Nikandam Modabber et al., 2024; Zhoghypour & Gholizadeh, 2024; Bakari & El Weriemmi, 2022), the development of agricultural investment has increasingly been adopted as an influential policy approach worldwide. One distinguishing feature of the present study is its simultaneous examination of agricultural investment indicators across regions and countries. This approach not only provides a comparative picture of the level, growth, and share of agricultural investment at national and global scales, but also helps illustrate the implications of agricultural investment policies within Iran. Accordingly, the study aims—using the most recent international data for the period 2010–

-
1. Corresponding Author and Assistant Professor, Agricultural and Food Policy Research Group, Agricultural Planning, Economic and Rural Development Research Institute (APERDRI), Tehran, Iran (k.khaledi@agri-peri.ac.ir).
  2. Assistant Professor, Department of Agriculture, Payame Noor University, Tehran, Iran.

2023—to assess agricultural investment trends across world regions and selected countries, with a specific focus on Iran.

Materials and Methods: This study adopts a descriptive–analytical approach with the aim of comparing the status and trends of key agricultural investment indicators—including the level and growth of agricultural investment, the share of agricultural investment in total investment and agricultural value added, and the Agricultural Investment Orientation Index (IAOI)—across five world regions and selected countries (both developing and developed). The findings are presented in two separate sections: (1) a comparison of agricultural investment indicators across global regions, and (2) a comparison of these indicators among selected developing and developed countries. The data used in this study were obtained from the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).

Results and Discussion: Asia, with an annual average of USD 296 billion (2015 = 100), ranked first in agricultural investment and accounted for more than half of global agricultural investment (approximately 55 percent annually). Among the selected countries, China (USD 144.5 billion), the United States (about USD 61 billion), and India (USD 55.3 billion) recorded the highest annual averages. In contrast, agricultural investment in Iran amounted to about USD 4 billion per year. The highest *Agricultural Investment Share* (AIS) was observed in Africa, with an annual average of 7.3 percent. As expected, given the structural differences in total investment between developed and developing economies—the AIS tends to be higher in developing countries than in advanced economies (Pakistan: 20.5%, Afghanistan: 12.6%, United States: 1.6%, United Kingdom: 1.5%). Iran’s annual average AIS during the same period (3.8%) exceeded the global average (2.8%) as well as the averages for Asia, the Americas, Europe, and Oceania. Nevertheless, agricultural investment in Iran remains misaligned with the sector’s strategic importance in the national economy. Asia and Oceania recorded the highest and lowest annual agricultural investment growth (AIG) rates—4.5% and 2.2%, respectively—between 2010 and 2023. During the study period, the global *Share of Agricultural Investment in Agricultural Value Added* (SAIVA) averaged about 16 percent. While Europe, Oceania, the Americas, and the world as a whole invested roughly one-third, one-fourth, one-fifth, and one-sixth of agricultural value added back into the sector each year, this ratio in Iran was less than one-tenth. Considering Africa’s lower level of economic and agricultural development, Iran’s relatively low SAIVA indicates a significant underinvestment in agricultural value creation. As expected, the *Agricultural Investment Orientation Index* (IAOI) in developed regions—Europe, the Americas, and Oceania—was close

to or above one. Globally, the lowest and highest IAOI values in 2023 were recorded for Angola (0.04) and Luxembourg (9.8), respectively. Among the selected countries, Iraq (0.26) and the United Kingdom (2.69) reported the lowest and highest IAOI values during the study period. Comparatively, Iran's IAOI (0.39) fell below the global average (0.65) as well as the averages for Asia (0.42) and Africa (0.48).

Conclusions: their global and regional benchmarks-alongside the relatively high capital depreciation rate in the sector, and considering the necessity of preserving agricultural production resources, mitigating the adverse effects of climate change, moving toward sustainable agricultural value-added growth, enhancing factor productivity, and shifting production processes toward more capital-intensive methods, it is essential that the government adopt a national program for strengthening agricultural investment in Iran. To this end, investment development in the agricultural sector should be prioritized by:

- 1) reforming the terms of trade within the Iranian economy and restructuring the current monetary and financial system;
- 2) designing and implementing a targeted agricultural investment acceleration program;
- 3) utilizing modern financial instruments and mechanisms (such as crowdfunding, innovative financial tools, and Islamic finance methods);
- 4) managing the supply and demand of financial resources;
- 5) establishing an appropriate institutional framework within the Ministry of Agriculture Jihad (e.g., an Agricultural Investment Organization).

Keywords: *Investment, Agriculture, Selected Countries, Iran.*

JEL Classification: O13, Q14

اقتصاد کشاورزی و روستایی

سال ۳، شماره ۷، تابستان ۱۴۰۴

مقاله پژوهشی

بررسی تطبیقی شاخص‌های سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی در جهان (با تاکید بر ایران)

کوهسار خالدی^۱، ابوالقاسم باقری^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۹/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۰۸

چکیده

کاهش اشتغال در بخش کشاورزی و محدودیت منابع پایه تولید کشاورزی باعث افزایش تدریجی سهم سرمایه در فرآیند رشد و توسعه پایدار شده است. به همین خاطر، توسعه سرمایه‌گذاری در کشاورزی به یکی از رویکردهای سیاستی و اجرایی کشورهای دنیا تبدیل شده است. در مطالعه حاضر با رویکرد تحلیلی-توصیفی و با استفاده از آخرین آمارهای موجود در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰، به صورت تطبیقی شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی در مناطق مختلف دنیا و کشورهای منتخب مورد بررسی قرار گرفته‌اند. نتایج نشان داد: قاره آسیا با اختصاص سهم ۵۵ درصدی و میانگین سالانه‌ی ۲۹۶ میلیارد دلار، بیش‌تاز سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی بوده است. در میان کشورهای منتخب، بالاترین میانگین سالانه‌ی سرمایه‌گذاری کشاورزی به کشورهای چین (۱۴۴.۵ میلیارد دلار)، ایالات متحده‌ی آمریکا (حدود ۶۱ میلیارد

۱- نویسنده‌ی مسئول و استادیار اقتصاد کشاورزی، گروه پژوهشی مدیریت کلان بخش کشاورزی، موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه‌ی روستایی، تهران، ایران (k.khaledi@agri-peri.ac.ir).

۲- استادیار گروه کشاورزی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

دلار) و هندوستان (۵۵.۳ میلیارد دلار) اختصاص داشته است. سرمایه‌گذاری انجام شده در کشاورزی ایران (سالانه حدود ۴ میلیارد دلار)، با جایگاه آن در اقتصاد ملی متناسب نمی‌باشد. مقدار شاخص «سهام سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری» در کشورهای در حال توسعه، بیشتر از کشورهای توسعه یافته بوده است (پاکستان: ۲۰.۵ درصد، افغانستان: ۱۲.۶ درصد، ایالات متحده: ۱.۶ درصد، انگلستان: ۱.۵ درصد). مقدار متوسط سالانه‌ی این شاخص در ایران (۳.۸ درصد)، بیشتر از میانگین جهانی (۲.۸ درصد) و مناطق آسیا، آمریکا، اروپا و اقیانوسیه بوده است. قاره‌های آسیا با ۴.۵ درصد و اقیانوسیه با ۲.۲ درصد، بالاترین و پایین‌ترین میانگین رشد سالانه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی را داشته‌اند. مقدار متوسط این شاخص در مورد ایران، حدود ۲.۲ درصد گزارش شده است. مقدار شاخص «سهام سرمایه‌گذاری در ارزش افزوده‌ی کشاورزی» (SAIVA) در سطح جهانی، حدود ۱۶ درصد بوده است. با وجود این که در اروپا، اقیانوسیه، آمریکا و دنیا سالانه به ترتیب حدود یک سوم، یک چهارم، یک پنجم و یک ششم ارزش افزوده‌ی خلق شده توسط بخش کشاورزی در این بخش سرمایه‌گذاری انجام شده است، لیکن این رقم در مورد کشاورزی ایران، کمتر از یک دهم بوده است. مقدار میانگین شاخص جهت‌گیری سرمایه‌گذاری کشاورزی (IAOI) در مناطق توسعه‌یافته (اروپا، آمریکا و اقیانوسیه)، نزدیک به واحد یا بیشتر از واحد بوده است. مقدار این شاخص در ایران (۰.۳۹)، کمتر از مقدار آن در دنیا (۰.۶۵)، قاره‌ی آسیا (۰.۴۲) و قاره‌ی آفریقا (۰.۴۸) بوده است. با توجه به وضعیت نامناسب شاخص‌های سرمایه‌گذاری در کشاورزی ایران پیشنهاد می‌شود که ضمن اصلاح رابطه‌ی مبادله در اقتصاد ایران، اصلاح ساختار موجود بازار پول و ایجاد ساختار سازمانی متناسب در بدنه‌ی وزارت جهاد کشاورزی (سازمان سرمایه‌گذاری کشاورزی)، توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران به عنوان یک برنامه‌ی ملی مورد توجه حاکمیت قرار گیرد.

کلید واژه‌ها: سرمایه‌گذاری، کشاورزی، کشورهای منتخب، ایران

طبقه‌بندی JEL: O13, Q14

مقدمه

کشاورزی در مفهوم عام و گسترده‌ی آن در برگیرنده‌ی مجموعه فعالیت‌هایی است که به تولید محصولات خام زراعی، باغی، دامی، طیور و آبزیان می‌پردازند. بر اساس سند ملی و دانش‌بنیان امنیت غذایی پایدار ۱۴۱۰-۱۴۰۱: «کشاورزی عبارت است از تولید محصولات گیاهی یا جانوری از طریق زراعت، باغبانی، جنگل‌داری، مرتع‌داری و پرورش دام، طیور، آبزیان و زنبورعسل مبتنی بر زنجیره‌ی ارزش، حفاظت از منابع پایه و تنوع زیستی و اصول و ضوابط سلامت و بهداشت» (Supreme Council of the Cultural Revolution, 2022). در سال‌های اخیر بخش کشاورزی ایران یا چند چالش اساسی مواجه شده است: تضعیف یا تخریب بخشی از منابع پایه تولید (آب، خاک و زیست‌بوم) و تغییرات مخرب اقلیمی و رشد پایین بهره‌وری عوامل تولید (National Meteorological Organization, 2025 و National Productivity Organization of Iran, 2025). در مباحث علم اقتصاد، تولید در بخش کشاورزی، تابع سه عامل اصلی زمین، نیروی کار (شامل نیروی کار ساده، ماهر و مدیر) و سرمایه در نظر گرفته شده است (Khaledi, 2014). سهم این سه عامل اصلی در تولید محصولات کشاورزی نه تنها در طول تاریخ کشاورزی جهان، تغییرات

زیادی پیدا کرده است، بلکه بر خلاف گذشته و طی چند دهه‌ی اخیر، شکاف سهم این عوامل در تولید و رشد اقتصادی کشاورزی در میان کشورهای مختلف نیز گسترده‌تر شده است. در این میان، یک موضوع در بین تمامی کشورها، کم و بیش صادق بوده است و آن هم، افزایش سهم سرمایه (به شکل‌ها و نمودهای گوناگون) و کاهش سهم نیروی کار در فرآیند تولید محصولات کشاورزی می‌باشد (Statistical Centre of Iran, 2025). تمرکز بسیار زیاد بر استفاده از منابع پایه‌ی تولید (آب و خاک) در فرآیند رشد ارزش افزوده‌ی کشاورزی (رشد اقتصادی منابع محور) به جای بهره‌وری عوامل تولید (رشد اقتصادی بهره‌وری محور) در ایران در چند دهه‌ی اخیر، عملاً منجر به تضعیف منابع پایه‌ی تولید، افزایش وابستگی تولید کشاورزی به اقلیم، ناپایداری رشد ارزش افزوده‌ی کشاورزی و سهم پایین بهره‌وری عوامل تولید در رشد اقتصادی این بخش شده است. میانگین سالانه‌ی رشد شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار، سرمایه و کل عوامل تولید کشاورزی (TFP) در سال‌های ۱۳۹۱-۱۴۰۲ پایین و به ترتیب ۳.۸ درصد، ۰.۲ درصد و ۲.۵ درصد بوده است. اما موضوع مهم‌تر، رشد منفی یا صفر شاخص بهره‌وری نیروی کار کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۴، ۱۳۹۷ و ۱۴۰۲؛ رشد منفی شاخص سرمایه‌ی کشاورزی در سال‌های ۱۳۹۱، ۱۳۹۲، ۱۳۹۷ و ۱۴۰۰-۱۴۰۲ و رشد منفی شاخص TFP در سال‌های ۱۳۹۱، ۱۳۹۴، ۱۳۹۷، ۱۴۰۰ و ۱۴۰۲ می‌باشد (National Productivity Organization of Iran, 2025). بیش از یک دهه است که بر اساس شاخص‌های مختلف آب و هوایی، عرصه‌ی سرزمینی ایران در دام تغییرات اقلیمی سراسری (عمدتاً به صورت خشکسالی، افزایش میانگین دما و افزایش تعداد روزهای گرم) قرار گرفته است. به عنوان مثال، بر اساس گزارش سازمان هواشناسی کشور (National Meteorological Organization, 2025)، کشور ایران در سال ۱۴۰۳ تعداد ۶ موج گرمایی (۲ موج محدود و ۴ موج گسترده) و ۴ موج سرما (یک موج محدود و پراکنده و ۳ موج گسترده) را تجربه نموده و حدود ۸۸ درصد مساحت آن با درجاتی از خشکسالی (خفیف: ۱۴.۴ درصد؛ متوسط: ۲۲.۹ درصد؛ شدید: ۲۸.۳ درصد و بسیار شدید: ۲۲.۶ درصد) مواجه بوده است. مقایسه میانگین بارندگی سالانه و دمای ایران در سال‌های ۱۴۰۳-۱۳۹۹ (به ترتیب ۱۷۸ میلیمتر و ۱۸.۹ درجه سلسیوس) با میانگین بلندمدت (۱۳۵۲-۱۴۰۳) این دو متغیر (به ترتیب ۲۲۶ میلیمتر و ۱۷.۷ درجه‌ی سلسیوس)، آشکارا گویای کاهش چشمگیر میانگین بارندگی و افزایش محسوس میانگین دمای سالانه می‌باشد. عدم امکان گسترش منابع پایه تولید (آب و خاک کشاورزی)، در کنار ضرورت حفاظت از منابع تولید کنونی، کاهش اثرپذیری تولید کشاورزی از شرایط اقلیمی، افزایش بهره‌وری سایر عوامل تولید و حرکت به سمت رشد اقتصادی پایدار کشاورزی، نیازمند یک راهکار عملی و موثر خواهد بود. در مواجهه با این الزامات، مقابله با چالش‌های فرارو در بخش کشاورزی و با توجه به آثار مختلف سرمایه بر متغیرهای کلان کشاورزی نظیر رشد تولید، ارزش افزوده، بهره‌وری نیروی کار و صادرات کشاورزی (Mirzaei, Zhoghhipour & Gholizadeh, Nikandam Modabber et al, 2024; Khaledi, 2024; 2022

2024؛ Bakari & EL Weriemmi, 2022)، «توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در کشاورزی» در بسیاری از کشورها به عنوان یکی از موثرترین رویکردها قلمداد شده است. بدیهی است که توسعه‌ی صرف سرمایه‌گذاری کشاورزی بدون توجه به مقوله‌ی هدفمندی آن و ارتقای کیفیت نیروی کار و مدیریت کشاورزی (به عنوان عوامل موثر و متأثر از سرمایه) نمی‌تواند به تحقق کامل اهداف مورد نظر منجر گردد. سرمایه به عنوان یک نهاده‌ی تولید و مکمل سایر عوامل تولید و سرمایه‌گذاری (تشکیل سرمایه‌ی ثابت ناخالص) به عنوان فرآیند تبدیل منابع مالی به مصادیق سرمایه (ابزارها و ساختمان تولید، ایجاد دانش و فناوری جدید) از اهمیت زیادی برخوردار بوده و افزایش هدفمند آن‌ها عملاً به یک الزام تبدیل شده‌اند. رشد پایین و ناکافی سرمایه‌گذاری سالانه در طی یک دهه‌ی گذشته در بخش کشاورزی ایران از یک سو و تداوم استهلاک سرمایه‌های موجود در این بخش از دیگر سو، باعث رشد پایین و ناکافی موجودی سرمایه‌ی خالص در این بخش گردیده است (میانگین رشد سالانه ۳ درصد در سال‌های ۱۳۹۰-۱۴۰۲: ۱۳۹۵=۱۰۰، Central Bank of Iran, 2025). ورود سرمایه به اقتصاد و توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش‌های اقتصادی از جمله بخش کشاورزی، از یک سو، تابع دو عامل کلیدی یعنی «امنیت پایدار» و «سودآوری مناسب» بوده (Saadatmehr, 2011)؛ (Esfandiari Zahedani, et al, 2025) و از سوی دیگر، نیازمند «تامین منابع مالی مورد نیاز» از سوی صاحبان سرمایه و بازارهای مختلف مالی (پول، بیمه و سرمایه) از محل منابع داخلی و خارجی خواهد بود. فضای کسب و کار موجود در بخش کشاورزی و آثار متغیرهای اقتصادی و غیر اقتصادی در سطوح ملی، منطقه‌ای و جهانی نیز موضوعاتی دیگری هستند که بر میزان سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی اثرگذار هستند (Nikandam Modabber et al, 2024, Arabi et al, 2024, Jafari, 2022). از آن‌جا که این شرایط مناسب، الزاما در تمامی کشورها، فراهم نبوده است، روند سرمایه‌گذاری سالانه‌ی کشاورزی نیز در کشورهای مختلف، یکسان یا مشابه نبوده است. هوشیار و همکاران (Houshyar et al, 2025) با استفاده از آمارهای ۱۹۹۵-۲۰۲۱ و روش خودرگرسیون با وقفه‌ی توزیعی، ضمن اشاره به چالش‌های ناشی از تغییرات اقلیمی و تأیید اثرگذاری کاهنده‌ی تغییرات اقلیمی بر رشد اقتصادی کشاورزی ایران، بر توجه ویژه‌ی سیاست‌گذاران و کشاورزان به انواع سرمایه‌گذاری نظیر توسعه‌ی سیستم‌های آبیاری پیشرفته، ترویج کشت محصولات مقاوم به خشکی و گرما، استفاده از فناوری‌های نوین مانند حسگرهای هوشمند، پهپادها و افزایش تحقیقات و آموزش در زمینه‌ی کشاورزی و تغییرات اقلیمی تأکید نموده‌اند. اروندی (Arvandi, 2024) در یک مطالعه‌ی مروری، نشان داده است که سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوین مانند آبیاری قطره‌ای و سیستم‌های خودکار آبیاری مجهز به حسگرها و تحلیل داده‌ها برای بهینه‌سازی زمان‌بندی آبیاری، نه تنها مصرف آب را کاهش می‌دهند، بلکه باعث افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های عملیاتی نیز خواهد شد. سامانه‌های آبیاری خورشیدی نیز در مناطق فاقد برق

دائمی، گزینه‌ای پایدار و مقرون به صرفه‌ای برای مدیریت آب قلمداد می‌شوند. خالدی (Khaledi, 2024) در مطالعه‌ی خود ضمن برآورد میزان سرمایه‌گذاری سالانه‌ی موردنیاز برای تحقق سناریوهای رشد اقتصادی کشاورزی ایران در برنامه‌ی هفتم پیشرفت (۳.۵، ۵.۵ و ۸ درصد)، بر جهش پایدار در سرمایه‌گذاری کشاورزی به عنوان یک سیاست ملی به منظور مقابله با چالش‌های فرارو، پایداری تحقق رشد اقتصادی هدف و حفظ منابع پایه‌ی تولید کشاورزی تاکید نموده است. باکاری و الوریعی (Bakari & EL Weriemmi, 2022) با استفاده از داده‌های سالانه ۲۰۲۰-۱۹۷۸ و برآورد مدل ARDL نشان دادند که سرمایه‌گذاری کشاورزی در بلندمدت و کوتاه‌مدت، تأثیر مثبتی بر رشد اقتصادی فرانسه داشته و یک عامل اساسی و تعیین کننده در فرآیند رشد اقتصادی این کشور بوده است. در گزارش دبیرخانه آنکتاد (UNCTAD Secretariat, 2022) در مورد سرمایه‌گذاری و تغییر اقلیم، ضمن اشاره به رشد تأمین مالی و سرمایه‌گذاری مرتبط با تغییرات اقلیمی و محدود شدن این رشد به انرژی‌های تجدیدپذیر و اقتصادهای توسعه‌یافته، بر گنجاندن اهداف استراتژی‌های مرتبط با تغییرات اقلیمی در استراتژی‌های ارتقای سرمایه‌گذاری و نیاز به سرمایه‌گذاری برای کاهش و یا سازگاری با تغییرات اقلیمی تاکید شده است. نتایج مطالعه‌ی ژائو و چن (Zhao & Chen, 2023) نشان داد که کشورهای توسعه‌یافته، منابع اصلی سرمایه‌گذاری کشاورزی جهانی بوده و این منابع در یک دهه‌ی گذشته، متنوع‌تر شده‌اند. با این حال، توزیع جهانی سرمایه‌گذاری کشاورزی، نامتناسب صورت گرفته و کشورهای ناامن غذایی تنها ۲۰ درصد از سرمایه‌گذاری کشاورزی جهانی را دریافت می‌کنند. سه کشور مقصد برتر سرمایه‌گذاری (ایالات متحده آمریکا، چین و روسیه)، از سطح امنیت غذایی نسبتاً بالایی برخوردار هستند. در مقابل، کشورهای ناامنی غذایی رنج می‌برند، پروژه‌های سرمایه‌گذاری کمتری دریافت کرده و این پروژه‌ها، عمدتاً کوچک‌مقیاس می‌باشند. بررسی همزمان شاخص‌های سرمایه‌گذاری در میان مناطق و کشورهای مختلف به عنوان یکی از وجوه تمایز مقاله‌ی حاضر، می‌تواند به ارائه‌ی تصویری از وضعیت میزان، رشد و سهم سرمایه‌گذاری در سطوح ملی و جهانی کمک نماید. مقایسه‌ی تطبیقی وضعیت سرمایه‌گذاری کشاورزی در کشورهای مختلف در یک دهه‌ی گذشته تا حدودی می‌تواند عملکرد تشکیل سرمایه (کافی یا ناکافی) در بخش کشاورزی کشور ایران را نیز مورد ارزیابی قرار بدهد. در همین راستا، مطالعه‌ی حاضر در صدد است تا با استفاده از آخرین آمارهای موجود در سطح بین‌المللی، به تبیین وضعیت سرمایه‌گذاری کشاورزی در میان مناطق مختلف دنیا و کشورهای منتخب (با تمرکز بر ایران) در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ بپردازد.

مواد و روش‌ها

از آن‌جا که مطالعه‌ی حاضر، نه یک مطالعه‌ی علی‌مبتنی بر آزمون فرضیه یا فرضیه‌های معین، بلکه از نوع توصیفی-تحلیلی بوده که در آن اقدام به محاسبه‌ی شاخص‌های سرمایه‌گذاری

بر اساس آمارهای موجود شده است، لذا در مورد هیچکدام از کشورها و مناطق به دلایل نوسان شاخص‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل دوره یا یک سال خاص اشاره نشده است. به عبارت دیگر، این مطالعه صرفاً با هدف مقایسه‌ی وضعیت و روند شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی در پنج قاره و کشورهای منتخب (از میان کشورهای در حال توسعه و توسعه‌یافته) در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ به نگارش درآمده است. در همین راستا، نتایج مطالعه‌ی حاضر در ۲ بخش مجزا (مقایسه‌ی شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی در مناطق مختلف دنیا و مقایسه‌ی شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی در کشورهای منتخب در حال توسعه و توسعه‌یافته) ارائه شده است. در انتخاب کشورها، هیچ‌گونه معیار کمی خاصی مد نظر نبوده و صرفاً بر اساس نظر کارشناسی صورت گرفته است؛ آن هم به گونه‌ای که هم نمایندگان کشورهای توسعه‌نیافته و در حال توسعه در لیست مورد نظر باشند و هم کشور منتخب، دارای بخش کشاورزی قابل توجهی باشد. آمارهای مورد استفاده در این مطالعه از سایت سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO)^۱ اقتباس شده‌اند. بر اساس آمارهای موجود نسبت به بررسی شاخص‌های مرتبط با سرمایه‌گذاری (به شرح ذیل) اقدام شده است:

۱). سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIS):^۲

$$1). AIS = \frac{AI}{TI} \times 100$$

AI: مقدار سرمایه‌گذاری (تشکیل سرمایه‌ی ناخالص) کشاورزی   TI: کل سرمایه‌گذاری اقتصاد

۲). رشد سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIG):^۳

$$2). AIG = \frac{dAI}{AI} \times 100$$

۳). سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در ارزش افزوده کشاورزی (SAIVA):^۴

$$3). SAIVA = \frac{AI}{VA} \times 100$$

VA: ارزش افزوده‌ی کشاورزی

۴). شاخص جهت‌گیری سرمایه‌گذاری کشاورزی (IAOI):^۵

$$4). IAOI = \frac{AIS}{SAVA} \times 100$$

SAVA: سهم ارزش افزوده‌ی کشاورزی در تولید ناخالص داخلی^۶

یکی از موضوعات مهم در زمینه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی، محل منابع تامین مالی طرح‌ها و پروژه‌های سرمایه‌گذاری در این بخش است. منابع مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری در این بخش یا از منابع داخلی بخش (آورده‌ی کشاورزان) تامین خواهد شد و یا از منابع خارج از بخش

-
1. Food and Agriculture Organization of the United Nations
  2. Agricultural Investment Share
  3. Agricultural Investment Growth
  4. Share of Agricultural Investment in Agricultural Value Added
  5. Investment Agriculture Orientation Index
  6. Share of Agricultural Value Added

(بازارهای سرمایه، پول، بیمه، سرمایه، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، استقراض از بازارهای غیررسمی پول، کمک‌های بلاعوض بخش دولتی و ...). چون آمارهای مستند و کاملی در خصوص منابع تامین مالی کشاورزی در کشورهای مختلف در اختیار نمی‌باشد، نمی‌توان یک تصویر دقیق و تطبیقی در این زمینه ارائه نمود.

نتایج و بحث

۱. مقایسه‌ی شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی در مناطق مختلف دنیا

۱.۱. مقدار سرمایه‌گذاری کشاورزی (AI)

بررسی مقدار سرمایه‌گذاری انجام شده (AI) در بخش کشاورزی در مناطق مختلف دنیا در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ نشان می‌دهد که در مجموع ۷۵۲۹ میلیارد دلار با میانگین سالانه حدود ۵۳۸ میلیارد دلار (۲۰۱۵=۱۰۰) سرمایه‌گذاری در این دوره در بخش کشاورزی کل کشورهای دنیا انجام شده و بیشترین مقدار سرمایه‌گذاری کشاورزی کل (۴۱۴۹ میلیارد دلار) و سالانه (۲۹۶ میلیارد دلار) به قاره‌ی آسیا اختصاص داشته است (جدول ۱). میزان سرمایه‌گذاری کل و سالانه‌ی انجام شده در این دوره در بخش کشاورزی ایران به ترتیب حدود ۵۵ میلیارد دلار و ۴ میلیارد دلار بوده است.

جدول ۱- مقدار سرمایه‌گذاری کشاورزی (AI) در مناطق مختلف دنیا و ایران در

سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (میلیون دلار، ۲۰۱۵=۱۰۰)

سال	دنیا	آفریقا	آسیا	آمریکا	اروپا	اقیانوسیه	ایران
۲۰۱۰	۴۲۳۹۹۷	۳۱۲۹۳	۲۲۰۴۲۴	۷۲۵۶۱	۸۷۵۹۰	۱۲۱۲۹	۳۴۳۲
۲۰۱۱	۴۵۸۸۷۱	۳۰۵۳۶	۲۳۸۴۶۶	۸۰۸۲۴	۹۶۹۴۰	۱۲۱۰۵	۳۰۳۱
۲۰۱۲	۴۸۴۸۳۳	۳۵۵۰۲	۲۴۹۶۳۹	۹۱۸۶۸	۹۵۵۹۶	۱۲۲۲۹	۳۲۶۳
۲۰۱۳	۵۱۱۶۱۶	۳۶۹۲۸	۲۶۹۸۲۴	۹۸۱۲۱	۹۴۹۴۴	۱۱۷۸۹	۲۸۴۴
۲۰۱۴	۵۲۱۶۵۵	۳۷۹۳۷	۲۶۸۴۰۶	۱۱۱۸۸۶	۹۱۹۱۱	۱۱۵۱۶	۴۲۶۷
۲۰۱۵	۵۰۸۳۸۱	۴۱۳۲۰	۲۷۷۰۰۷	۸۷۴۵۳	۹۱۳۷۳	۱۱۲۲۸	۴۱۶۰
۲۰۱۶	۵۱۸۲۹۹	۴۱۴۲۴	۲۹۰۷۹۴	۸۱۹۸۵	۹۱۴۲۰	۱۲۶۷۷	۴۲۷۵
۲۰۱۷	۵۳۵۷۳۶	۴۱۰۲۹	۲۹۸۴۸۴	۸۶۵۴۴	۹۷۲۳۷	۱۲۴۴۲	۴۲۷۵
۲۰۱۸	۵۴۷۶۵۷	۳۸۷۸۴	۳۰۱۶۶۷	۸۳۸۹۳	۱۱۲۴۶۱	۱۰۸۵۲	۴۰۴۵
۲۰۱۹	۵۵۰۳۲۷	۳۸۲۰۰	۳۱۴۷۰۵	۸۶۷۴۸	۹۹۵۹۹	۱۱۰۷۶	۴۳۳۹
۲۰۲۰	۵۷۵۶۲۷	۳۷۴۳۲	۳۴۱۱۰۰	۸۶۱۸۵	۹۹۳۵۴	۱۱۵۵۵	۳۶۹۷
۲۰۲۱	۵۸۵۷۹۹	۳۸۳۳۵	۳۳۶۵۷۳	۹۳۷۲۹	۱۰۴۶۱۰	۱۲۵۵۲	۳۹۲۳
۲۰۲۲	۶۲۳۵۹۰	۴۲۶۰۰	۳۵۳۴۹۱	۱۰۳۳۵۱	۱۰۹۵۰۲	۱۳۶۴۵	۴۲۵۱
۲۰۲۳	۶۸۳۸۵۶	۴۳۰۹۷	۳۸۸۳۵۵	۱۱۶۵۰۸	۱۱۹۹۰۰	۱۵۹۹۶	۴۵۴۲

۵۵۳۴۵	۱۷۱۷۹۱	۱۳۹۲۴۳۵	۱۲۸۱۶۵۸	۴۱۴۸۹۴۴	۵۳۴۴۱۷	۷۵۲۹۲۴۵	جمع دوره
۳۹۵۳	۱۲۲۷۱	۹۹۴۶۰	۹۱۵۴۷	۲۹۶۳۵۳	۳۸۱۷۳	۵۳۷۸۰۳	میانگین سالانه
۴۴۹	۱۲۹۹	۹۱۵۲	۱۲۲۲۶	۴۷۱۵۵	۳۸۰۱	۶۶۰۳۸	انحراف معیار

Source: FAO, 2025

۲.۱. سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIS)

بررسی توزیع سرمایه‌گذاری انجام شده در بخش کشاورزی در مناطق مختلف دنیا در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ بیانگر آن است قاره‌ی آسیا با میانگین سالانه‌ی حدود ۵۵ درصد، پیشتاز بوده است (جدول ۲). سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران در کل سرمایه‌گذاری کشاورزی جهان و آسیا در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ به طور متوسط سالانه به ترتیب برابر ۰.۷۴ درصد و ۱.۳۳ درصد بوده است. این در حالی است که محاسبات انجام شده بر اساس آمارهای FAO در دوره مزبور، حاکی از میانگین سالانه‌ی ۱.۳ درصد و ۲ درصدی سهم ارزش افزوده‌ی کشاورزی ایران به ترتیب در کل ارزش افزوده کشاورزی دنیا و آسیاست (FAO, 2025). این ارقام به خوبی گواه عدم تناسب سرمایه‌گذاری در کشاورزی ایران با سهم ارزش افزوده‌ی آن می‌باشد.

جدول ۲- توزیع سرمایه‌گذاری کشاورزی در مناطق مختلف دنیا و ایران در سال‌های

(۲۰۱۵=۱۰۰، درصد) ۲۰۲۳-۲۰۱۰

سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران		اقیانوسیه	اروپا	آمریکا	آسیا	آفریقا	سال
در سرمایه‌گذاری آسیا	در سرمایه‌گذاری جهان						
۱.۶	۰.۸۱	۲.۹	۲۰.۷	۱۷.۱	۵۲.۰	۷.۴	۲۰۱۰
۱.۳	۰.۶۶	۲.۶	۲۱.۱	۱۷.۶	۵۲.۰	۶.۷	۲۰۱۱
۱.۳	۰.۶۷	۲.۵	۱۹.۷	۱۸.۹	۵۱.۵	۷.۳	۲۰۱۲
۱.۴	۰.۷۵	۲.۳	۱۸.۶	۱۹.۲	۵۲.۷	۷.۲	۲۰۱۳
۱.۶	۰.۸۲	۲.۲	۱۷.۶	۲۱.۴	۵۱.۵	۷.۳	۲۰۱۴
۱.۵	۰.۸۲	۲.۲	۱۸.۰	۱۷.۲	۵۴.۵	۸.۱	۲۰۱۵
۱.۵	۰.۸۲	۲.۴	۱۷.۶	۱۵.۸	۵۶.۱	۸.۰	۲۰۱۶
۱.۴	۰.۸۰	۲.۳	۱۸.۲	۱۶.۲	۵۵.۷	۷.۷	۲۰۱۷
۱.۳	۰.۷۴	۲.۰	۲۰.۵	۱۵.۳	۵۵.۱	۷.۱	۲۰۱۸
۱.۴	۰.۷۹	۲.۰	۱۸.۱	۱۵.۸	۵۷.۲	۶.۹	۲۰۱۹
۱.۱	۰.۶۴	۲.۰	۱۷.۳	۱۵.۰	۵۹.۳	۶.۵	۲۰۲۰
۱.۲	۰.۶۷	۲.۱	۱۷.۹	۱۶.۰	۵۷.۵	۶.۵	۲۰۲۱
۱.۲	۰.۶۸	۲.۲	۱۷.۶	۱۶.۶	۵۶.۸	۶.۸	۲۰۲۲
۱.۲	۰.۶۶	۲.۳	۱۷.۵	۱۷.۰	۵۶.۸	۶.۳	۲۰۲۳

میانگین سالانه	۷	۵۵	۱۷	۱۸	۲.۳	۰.۷۴	۱.۳۳
انحراف معیار	۰.۵	۲.۶	۱.۸	۱.۳	۰.۳	۰.۱	۰.۲

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

یکی از شاخص‌های مورد استفاده برای بررسی اهمیت سرمایه‌گذاری کشاورزی در اقتصاد کشورها و مناطق مختلف، «سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری» (AIS) کشورها و مناطق می‌باشد. بررسی مقدار سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰، حاکی از پیشتازی قاره آفریقا (متوسط سالانه ۷.۳ درصد) است (جدول ۳). پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری کل در این قاره نسبت به قاره‌ها را در این میان نباید نادیده گرفت. مقدار متوسط سالانه‌ی این شاخص در ایران در همین دوره (۳.۸ درصد)، بیشتر از میانگین جهانی (۲.۸ درصد) و مناطق آسیا، آمریکا، اروپا و اقیانوسیه بوده است (جدول ۳). بدیهی است که این گزاره به معنای بالا بودن نسبی «میزان» سرمایه‌گذاری کشاورزی در ایران نمی‌باشد، بلکه می‌تواند ناشی از یکی یا هر دو دلیل سرمایه‌گذاری بالا در بخش‌های صنعت و خدمات مناطق دیگر دنیا و سرمایه‌گذاری پایین در بخش‌های صنعت و خدمات ایران باشد.

جدول ۳- سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری (AIS) در مناطق

مختلف دنیا و ایران در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (درصد، ۱۰۰=۲۰۱۵)

سال	دنیا	آفریقا	آسیا	آمریکا	اروپا	اقیانوسیه	ایران
۲۰۱۰	۲.۸	۷.۴	۳.۴	۱.۷	۲.۴	۳.۶	۲.۱
۲۰۱۱	۲.۹	۷.۲	۳.۴	۱.۸	۲.۶	۳.۲	۱.۸
۲۰۱۲	۲.۹	۷.۷	۳.۴	۲.۰	۲.۶	۳.۱	۲.۵
۲۰۱۳	۳.۰	۷.۸	۳.۵	۲.۰	۲.۶	۳.۰	۳.۳
۲۰۱۴	۲.۹	۷.۶	۳.۳	۲.۲	۲.۵	۳.۰	۳.۵
۲۰۱۵	۲.۷	۸.۰	۳.۲	۱.۷	۲.۴	۳.۱	۳.۹
۲۰۱۶	۲.۷	۷.۹	۳.۲	۱.۶	۲.۳	۳.۵	۴.۱
۲۰۱۷	۲.۷	۷.۸	۳.۱	۱.۶	۲.۳	۳.۲	۴.۱
۲۰۱۸	۲.۶	۷.۰	۳.۰	۱.۵	۲.۶	۲.۸	۴.۶
۲۰۱۹	۲.۵	۶.۶	۳.۰	۱.۵	۲.۲	۲.۹	۵.۳
۲۰۲۰	۲.۷	۷.۰	۳.۲	۱.۵	۲.۳	۳.۰	۴.۴
۲۰۲۱	۲.۶	۶.۷	۳.۱	۱.۶	۲.۴	۳.۰	۴.۷
۲۰۲۲	۲.۷	۷.۰	۳.۱	۱.۷	۲.۴	۳.۲	۴.۷
۲۰۲۳	۲.۸	۶.۸	۳.۳	۱.۸	۲.۶	۳.۶	۴.۷
میانگین سالانه	۲.۸	۷.۳	۳.۲	۱.۷	۲.۴	۳.۲	۳.۸

انحراف معیار	۰.۱۴	۰.۴۷	۰.۱۷	۰.۲۱	۰.۱۴	۰.۲۳	۱.۰۷
--------------	------	------	------	------	------	------	------

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

۳.۱. رشد سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIG)

بررسی روند رشد سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIG) در مناطق مختلف دنیا در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰، نشان می‌دهد که مقدار این شاخص در تمامی مناطق مختلف دنیا با نوسانات گسترده‌ای همراه بوده است (جدول ۴). بالاترین و پایین‌ترین میانگین رشد سالانه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ به ترتیب به قاره‌های آسیا (۴.۵ درصد) و اقیانوسیه (۲.۲ درصد) اختصاص داشته است. مقدار این شاخص در مورد ایران در همین دوره، حدود ۲.۲ درصد بوده است.

جدول ۴- رشد سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIG) در مناطق مختلف دنیا و ایران در

سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۱ (درصد، ۲۰۱۵=۱۰۰)

سال	دنیا	آفریقا	آسیا	آمریکا	اروپا	اقیانوسیه	ایران
۲۰۱۱	۸.۲	-۲.۴	۸.۲	۱۱.۴	۱۰.۷	-۰.۲	-۱۱.۷
۲۰۱۲	۵.۷	۱۶.۳	۴.۷	۱۳.۷	-۱.۴	۱.۰	۷.۶
۲۰۱۳	۵.۵	۴.۰	۸.۱	۶.۸	-۰.۷	-۳.۶	۱۷.۸
۲۰۱۴	۲.۰	۲.۷	-۰.۵	۱۴.۰	-۳.۲	-۲.۳	۱۱.۰
۲۰۱۵	-۲.۵	۸.۹	۳.۲	-۲۱.۸	-۰.۶	-۲.۵	-۲.۵
۲۰۱۶	۲.۰	۰.۳	۵.۰	-۶.۳	۰.۱	۱۲.۹	۲.۸
۲۰۱۷	۳.۴	-۱.۰	۲.۶	۵.۶	۶.۴	-۱.۹	۰.۰۱
۲۰۱۸	۲.۲	-۵.۵	۱.۱	-۳.۱	۱۵.۷	-۱۲.۸	-۵.۴
۲۰۱۹	۰.۵	-۱.۵	۴.۳	۳.۴	-۱۱.۴	۲.۱	۷.۳
۲۰۲۰	۴.۶	-۲.۰	۸.۴	-۰.۶	-۰.۲	۴.۳	-۱۴.۸
۲۰۲۱	۱.۸	۲.۴	-۱.۳	۸.۸	۵.۳	۸.۶	۶.۱
۲۰۲۲	۶.۳	۱۱.۱	۵.۰	۱۰.۳	۴.۷	۸.۷	۸.۴
۲۰۲۳	۹.۸	۱.۲	۹.۹	۱۲.۷	۹.۵	۱۷.۲	۶.۸
میانگین سالانه	۳.۷	۲.۵	۴.۵	۳.۷	۲.۴	۲.۲	۲.۲
انحراف معیار	۳.۳	۶.۱	۳.۵	۲.۱۰	۷.۰	۷.۹	۹.۲

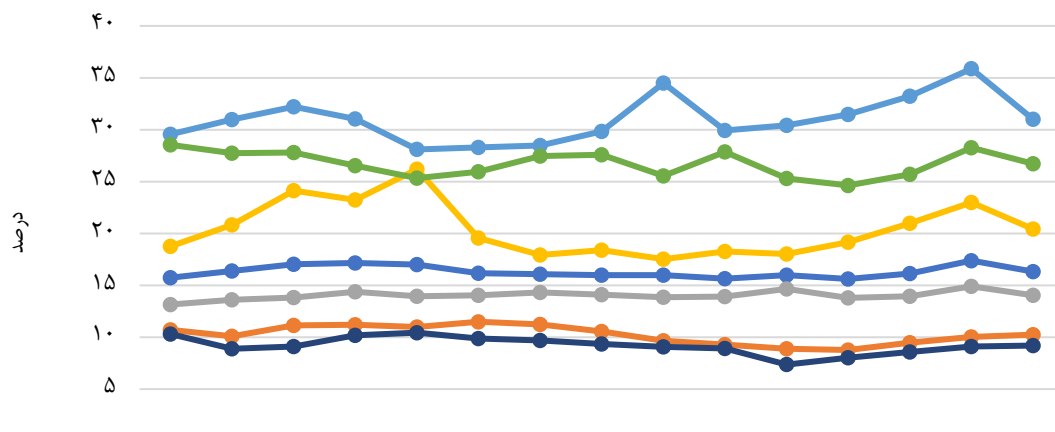
Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

۴.۱. سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در ارزش افزوده کشاورزی (SAIVA)

میزان شاخص «سهم سرمایه‌گذاری در ارزش افزوده کشاورزی» (SAIVA)^۱، از یک سو، می‌تواند بیانگر چگونگی روند حرکت از کاربری تولید به سرمایه‌بری تولید در بخش کشاورزی باشد و از سوی دیگر، حاکی از میزان نسبی جاذبه‌های کشاورزی برای حفظ ارزش افزوده‌ی ایجاد شده در خود بخش و حرکت منابع مالی از سایر بخش‌های اقتصادی به سوی این بخش باشد. بررسی روند میانگین شاخص سهم سرمایه‌گذاری در ارزش افزوده‌ی کشاورزی در مناطق مختلف جهان در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ نشان می‌دهد (نمودار ۱):

- ۱) مقدار این شاخص در سطح جهانی، حدود ۱۶ درصد بوده است.
- ۲) قاره‌های اروپا و اقیانوسیه به ترتیب با میانگین سالانه ۳۱ درصد و ۲۷ درصد در صدر قرار گرفته‌اند.
- ۳) مقدار سهم سرمایه‌گذاری در ارزش افزوده کشاورزی در ایران (حدود ۹ درصد)، کمتر از مقدار آن حتی در قاره آفریقا (حدود ۱۰ درصد) بوده است. این ارقام نشان می‌دهد که با وجود این که در اروپا، اقیانوسیه، آمریکا و دنیا سالانه به ترتیب حدود یک سوم، یک چهارم، یک پنجم و یک ششم ارزش افزوده‌ی خلق شده توسط بخش کشاورزی در این بخش سرمایه‌گذاری انجام شده است، لیکن این رقم در مورد کشاورزی ایران، کمتر از یک دهم بوده است.

سهام سرمایه گذاری در ارزش افزوده کشاورزی

	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	میانگین
دنیا	۱۶	۱۶	۱۷	۱۷	۱۷	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۶	۱۷	۱۶
آفریقا	۱۱	۱۰	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۰	۹	۹	۹	۹	۱۰	۱۰
آسیا	۱۳	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۴	۱۵	۱۴	۱۴	۱۵	۱۴
آمریکا	۱۹	۲۱	۲۴	۲۳	۲۶	۲۰	۱۸	۱۸	۱۸	۱۸	۱۸	۱۹	۲۱	۲۳	۲۰
اروپا	۳۰	۳۱	۳۲	۳۱	۲۸	۲۸	۲۸	۳۰	۳۵	۳۰	۳۰	۳۱	۳۳	۳۶	۳۱
اقیانوسیه	۲۹	۲۸	۲۸	۲۷	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۶	۲۸	۲۵	۲۵	۲۶	۲۸	۲۷
ایران	۱۰	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۹	۹	۹	۷	۸	۹	۹	۹

نمودار ۱- سهم سرمایه گذاری کشاورزی در ارزش افزوده کشاورزی (SAIVA) در

مناطق مختلف دنیا و ایران در سالهای ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (درصد، ۲۰۱۵=۱۰۰)

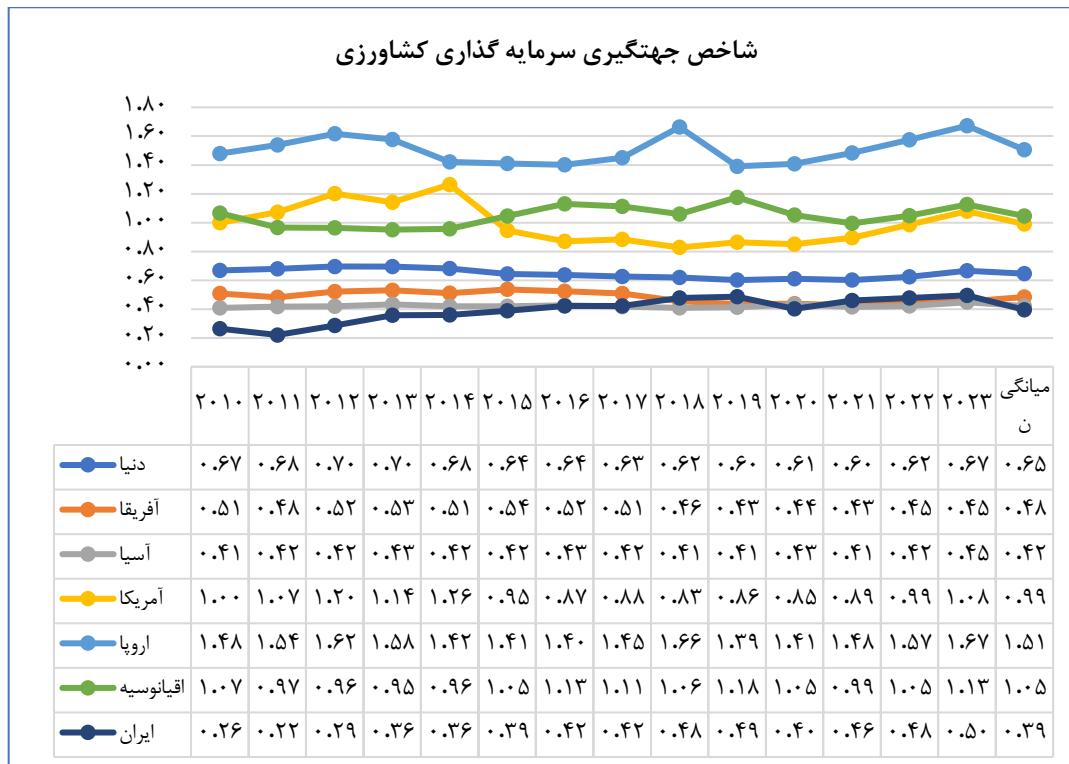
Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

۵.۱. شاخص جهت گیری سرمایه گذاری کشاورزی (IAOI)

شاخص جهت گیری سرمایه گذاری کشاورزی (IAOI) بیانگر نسبت سهم سرمایه گذاری کشاورزی به سهم ارزش افزوده کشاورزی در کل اقتصاد است. این شاخص به نوعی نشان دهنده اهمیت سرمایه گذاری کشاورزی در سطح کلان با توجه به جایگاه این بخش در خلق تولید ناخالص داخلی کشورهاست. از منظر ریاضی، مقدار این شاخص، مثبت بوده و هر اندازه مقدار آن، بیشتر باشد، به مفهوم اهمیت بالاتر سرمایه گذاری کشاورزی در فرآیند خلق ارزش افزوده و

1. Investment Agriculture Orientation Index

رشد اقتصادی این بخش خواهد بود. مقدار واحد این شاخص، بیانگر آن است که سهم بخش کشاورزی از کل سرمایه‌گذاری سالانه در کل اقتصاد به اندازه‌ی سهم این بخش در خلق ثروت (ارزش افزوده) در کلان اقتصاد می‌باشد. مطابق انتظارات، مقدار IAOI در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۲۳ در مناطق توسعه‌یافته (اروپا، آمریکا و اقیانوسیه)، نزدیک به واحد یا بیشتر از واحد بوده است. برای مقایسه، مقدار این شاخص در ایران، کمتر از مقدار آن در قاره‌ی آفریقا گزارش شده است (نمودار ۲). مقدار متوسط سالانه‌ی ۰.۳۹ این شاخص در مورد ایران، آشکارا بیانگر سهم بسیار پایین سرمایه‌گذاری سالانه این بخش (کمتر از نصف سهم کشاورزی در خلق GDP) بوده و با توجه به نیاز مبرم کشاورزی به سرمایه‌گذاری سالانه‌ی عظیم، مبین کم توجهی آشکار به مقوله‌ی سرمایه‌گذاری کشاورزی در برنامه‌ها و سیاست‌های ملی و بخشی در سالیان گذشته است.

نمودار ۲- شاخص جهتگیری سرمایه‌گذاری کشاورزی (IAOI) در مناطق مختلف دنیا

و ایران در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۲۳ (۲۰۱۵=۱۰۰)

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

۲. مقایسه‌ی شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی در کشورهای منتخب

۱.۲. مقدار سرمایه‌گذاری کشاورزی (AI)

بررسی تطبیقی میزان سرمایه‌گذاری کشاورزی (AI) در کشورهای توسعه‌یافته (جدول ۵) نشان می‌دهد که بالاترین میانگین سالانه سرمایه‌گذاری کشاورزی در میان کشورهای توسعه‌یافته‌ی منتخب در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ مربوط به کشورهای ایالات متحده آمریکا (حدود ۶۱ میلیارد دلار)، فرانسه (حدود ۱۳.۲ میلیارد دلار) و ژاپن (حدود ۱۲.۵ میلیارد دلار) بوده است.

جدول ۵- مقدار سرمایه‌گذاری کشاورزی (AI) در کشورهای منتخب توسعه‌یافته و ایران در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (میلیون دلار، ۲۰۱۵=۱۰۰)

سال	استرالیا	کانادا	فرانسه	آلمان	ایران	فلسطین اشغالی	ژاپن	هلند	نیوزیلند	روسیه	سوئیس	ایالات متحده آمریکا	انگلستان*
۲۰۱۰	۹۸۶۰	۴۸۶۲	۱۲۳۷۳	۹۷۵۱	۳۴۳۲	۹۴۱	۱۱۹۵۶	۴۸۹۶	۱۸۴۴	۷۴۰۴	۱۵۵۲	۴۶۶۵۷	۶۷۳۶
۲۰۱۱	۹۸۵۸	۴۸۰۲	۱۳۶۴۶	۱۱۸۲۸	۳۰۳۱	۹۶۱	۱۱۰۷۳	۶۴۴۵	۱۷۷۳	۹۲۶۱	۱۵۰۶	۵۲۰۹۴	۷۴۸۹
۲۰۱۲	۹۷۷۶	۵۷۳۶	۱۴۷۲۶	۱۱۰۶۶	۳۲۶۳	۸۳۰	۱۲۵۹۶	۵۹۶۳	۱۹۵۳	۹۱۴۶	۱۷۲۸	۶۳۶۸۵	۷۵۱۲
۲۰۱۳	۹۲۷۵	۵۲۷۲	۱۴۳۷۸	۱۱۰۷۴	۳۸۴۴	۷۹۷	۱۴۰۷۱	۵۳۷۸	۱۹۹۲	۹۴۵۸	۱۹۵۹	۶۹۵۵۸	۷۰۷۵
۲۰۱۴	۸۸۴۹	۶۱۰۰	۱۳۲۶۵	۱۰۹۵۹	۴۲۶۷	۸۴۹	۱۲۴۴۵	۵۷۱۶	۲۱۳۰	۹۱۱۲	۱۷۹۴	۸۱۶۴۶	۷۰۸۴
۲۰۱۵	۸۶۹۱	۵۵۰۲	۱۲۸۹۴	۱۰۵۹۳	۴۱۶۰	۸۴۶	۱۳۸۶۸	۵۲۹۸	۲۱۳۶	۸۶۷۸	۱۸۱۱	۶۰۰۳۰	۶۶۸۶
۲۰۱۶	۱۰۳۷۶	۵۲۱۹	۱۱۸۵۰	۱۰۰۱۸	۴۲۷۵	۷۷۰	۱۲۲۰۹	۴۸۴۲	۱۸۶۵	۹۳۹۴	۱۷۶۴	۵۲۸۵۶	۶۷۳۶
۲۰۱۷	۹۶۷۴	۵۸۷۰	۱۱۶۳۴	۱۰۲۱۲	۴۲۷۵	۷۸۹	۱۶۸۶۱	۵۰۰۷	۲۳۰۵	۱۰۴۵۸	۱۷۳۵	۵۷۱۱۹	۷۳۲۲
۲۰۱۸	۸۰۴۴	۷۳۴۸	۱۲۵۶۲	۱۰۰۳۳	۴۰۴۵	۷۵۴	۱۳۲۹۷	۵۳۳۲	۲۳۵۳	۱۰۵۹۵	۱۷۸۲	۵۳۸۷۹	۷۲۷۵
۲۰۱۹	۸۴۱۹	۶۹۱۱	۱۲۴۶۱	۹۸۴۷	۴۳۳۹	۸۴۵	۱۱۶۲۶	۵۴۷۵	۲۱۹۴	۹۰۱۰	۱۸۳۱	۵۶۸۵۷	۷۵۵۵
۲۰۲۰	۹۰۹۶	۵۸۸۸	۱۲۰۹۹	۹۷۸۷	۳۶۹۷	۸۸۳	۱۱۳۸۴	۵۴۴۱	۱۹۵۱	۱۰۹۴۸	۱۷۰۳	۵۷۳۶۵	۷۴۹۷
۲۰۲۱	۹۹۹۲	۶۲۴۰	۱۳۱۰۴	۹۷۳۲	۳۹۲۳	۹۵۴	۱۱۷۲۸	۴۶۶۰	۲۰۳۱	۱۲۳۳۹	۱۹۱۳	۵۹۷۲۵	۸۲۹۰
۲۰۲۲	۱۰۶۶۶	۶۱۷۶	۱۳۹۴۳	۱۰۱۵۶	۴۲۵۱	۸۹۱	۱۰۹۵۲	۴۸۷۹	۲۴۸۱	۱۱۸۵۸	۱۸۷۸	۶۸۱۸۸	۱۰۰۰۴
۲۰۲۳	۱۲۴۶۷	۶۳۳۸	۱۵۳۸۷	۱۱۰۸۲	۴۵۴۲	۹۱۳	۱۰۴۰۰	۴۸۳۱	۲۹۳۲	۱۳۳۸۸	۱۹۱۹	۷۸۹۵۱	۱۱۳۳۲
جمع دوره	۱۳۵۰۴۳	۸۲۲۶۲	۱۸۴۳۲۱	۱۴۶۱۳۹	۵۵۳۴۵	۱۲۰۲۳	۱۷۴۴۷۶	۷۴۱۶۲	۲۹۹۴۰	۱۴۱۰۴۸	۲۴۸۷۵	۸۵۸۵۱۰	۱۰۸۵۹۴
میانگین سالانه	۹۶۴۶	۵۸۷۶	۱۳۱۶۶	۱۰۴۳۸	۳۹۵۳	۸۵۹	۱۲۴۶۳	۵۲۹۷	۲۱۳۹	۱۰۰۷۵	۱۷۷۷	۶۱۳۲۲	۷۷۵۷
انحراف معیار	۱۱۰۳	۷۲۶	۱۱۲۵	۶۵۹	۴۴۹	۶۸	۱۶۵۹	۵۰۰	۳۰۶	۱۶۱۷	۱۳۰	۱۰۱۱۵	۱۳۲۸

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

*: شامل بریتانیا و ایرلند شمالی

قرار گرفتن ایران در دسته کشورهای در حال توسعه و شرایط اقتصادی نسبتاً مشابه حاکم بر کشاورزی کشورهای در حال توسعه باعث می‌شود که مقایسه‌ی تطبیقی سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران با این دسته از کشورها مناسب‌تر باشد. مطابق انتظارات، در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۲۳، پیشتازی سرمایه‌گذاری کشاورزی در میان کشورهای آسیایی منتخب به کشورهای چین (با میانگین سالانه ۱۴۴.۵ میلیارد دلار)، هندوستان (۵۵.۳ میلیارد دلار) و پاکستان (۸.۶ میلیارد دلار) اختصاص دارد (جدول ۶).

در میان سایر کشورهای در حال توسعه منتخب در قاره‌های اروپا، آمریکا و آفریقا نیز بالاترین سرمایه‌گذاری سالانه کشاورزی در این دوره، مربوط به کشورهای ترکیه (۱۰.۴ میلیارد دلار)، آرژانتین (۵.۸ میلیارد دلار)، برزیل (۵.۵ میلیارد دلار) بوده است (جدول ۷).

جدول ۶- مقدار سرمایه‌گذاری کشاورزی (AI) در کشورهای منتخب در حال توسعه

آسیایی و ایران در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (میلیون دلار، ۲۰۱۵=۱۰۰)

سال	افغانستان	هندوستان	ایران	عراق	قزاقستان	مالزی	پاکستان	کره جنوبی	تاجیکستان	ترکمنستان	ازبکستان	چین
۲۰۱۰	۴۳۳	۳۹۳۲۹	۳۴۳۲	۲۸۹	۵۴۵	۱۸۰۸	۷۲۹۵	۴۴۶۴	۸۷	۴۵۳	۱۰۰۰۸	۱۰۳۲۷۲
۲۰۱۱	۴۲۴	۴۷۱۹۴	۳۰۳۱	۳۵۶	۶۲۵	۲۱۱۸	۷۵۴۱	۴۶۳۸	۱۰۵	۴۲۷	۱۱۵۸	۱۱۱۴۴۳
۲۰۱۲	۴۳۵	۴۴۲۷۷	۳۲۶۳	۸۲۵	۶۳۱	۲۲۷۶	۷۶۰۸	۴۶۰۱	۹۸	۴۰۸	۱۲۱۰	۱۲۰۷۱۸
۲۰۱۳	۴۰۸	۵۱۴۳۲	۲۸۴۴	۴۶۱	۶۹۶	۲۳۳۹	۷۸۹۱	۴۶۰۰	۹۷	۴۲۷	۱۲۵۸	۱۲۹۹۷۰
۲۰۱۴	۲۹۴	۴۹۵۶۲	۴۲۶۷	۳۲۳	۷۱۱	۲۵۰۵	۷۶۵۳	۴۸۰۰	۱۲۵	۴۳۳	۱۳۸۹	۱۳۰۳۵۵
۲۰۱۵	۲۶۴	۴۴۸۰۵	۴۱۶۰	۱۸۳	۷۷۶	۲۶۴۳	۸۴۹۱	۴۴۸۳	۱۵۷	۴۷۵	۱۷۶۵	۱۳۹۰۴۹
۲۰۱۶	۳۱۶	۵۱۶۶۶	۴۲۷۵	۳۱۷	۷۶۵	۲۷۱۳	۸۹۳۸	۴۵۶۱	۱۶۲	۵۱۸	۱۷۱۹	۱۴۵۱۳۳
۲۰۱۷	۳۴۷	۵۲۹۳۲	۴۲۷۵	۶۱۶	۸۰۵	۲۷۵۵	۹۲۱۰	۴۴۳۸	۱۷۵	۵۳۷	۱۸۷۱	۱۴۲۴۱۳
۲۰۱۸	۳۴۹	۵۷۵۱۵	۴۰۴۵	۲۷۷	۸۳۶	۲۷۳۲	۹۵۴۹	۴۵۸۷	۱۸۵	۵۴۸	۱۸۳۵	۱۴۲۳۷۱
۲۰۱۹	۳۹۹	۵۹۳۹۲	۴۳۳۹	۵۳۳	۹۳۲	۲۷۵۳	۹۱۷۴	۳۹۷۳	۲۲۶	۵۳۵	۲۴۸۲	۱۵۲۱۵۱
۲۰۲۰	۴۶۸	۶۵۶۰۲	۳۶۹۷	۱۸۲	۱۰۶۷	۲۵۱۵	۹۱۲۵	۴۵۳۲	۲۴۷	۵۲۳	۲۷۰۶	۱۶۹۷۹۶
۲۰۲۱	۴۴۲	۶۳۱۱۷	۳۹۲۳	۲۰۴	۱۰۸۳	۲۶۹۵	۹۹۴۷	۵۰۴۰	۳۰۲	۵۴۶	۲۹۳۰	۱۶۵۹۲۶
۲۰۲۲	۴۶۹	۷۰۱۶۷	۴۲۵۱	۲۷۰	۱۱۶۸	۲۸۲۷	۹۶۷۰	۴۴۷۷	۳۳۱	۵۵۵	۲۸۴۹	۱۷۲۶۲۲
۲۰۲۳	۵۰۹	۷۷۶۲۶	۴۵۴۲	۳۹۶	۱۲۹۲	۲۹۹۶	۸۹۱۹	۴۷۰۵	۴۴۰	۱۱۱۴	۳۲۸۸	۱۹۷۱۳۲
جمع دوره	۵۵۵۹	۷۷۴۶۱۷	۵۵۳۴۵	۵۲۳۱	۱۱۹۳۲	۳۵۶۷۶	۱۲۱۰۱۲	۶۳۹۰۰	۲۷۴۷	۷۴۹۸	۲۷۴۶۹	۲۰۲۲۳۴۸
میانگین سالانه	۳۹۷	۵۵۳۳۰	۳۹۵۳	۳۷۴	۸۵۲	۲۵۴۸	۸۶۴۴	۴۵۶۴	۱۹۶	۵۳۶	۱۹۶۲	۱۴۴۴۵۳
انحراف معیار	۷۲	۱۰۸۴۰	۴۴۹	۱۸۲	۲۲۴	۳۱۷	۸۸۸	۲۳۲	۱۰۳	۱۷۵	۷۵۳	۲۵۶۱۱

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

جدول ۷- مقدار سرمایه‌گذاری کشاورزی (AI) در کشورهای منتخب در حال توسعه اروپا،

آفریقا و آمریکا و ایران در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (میلیون دلار، ۲۰۱۵=۱۰۰)

سال	آرژانتین	ارمنستان	آذربایجان	برزیل	کوبا	مصر	ایران	مکزیک	آفریقای جنوبی	ترکیه	اوکراین	اروگوئه
۲۰۱۰	۶۱۷۶	۱۱۴	۳۴۵	۴۵۳۱	۱۸۹	۹۰۹	۳۴۳۲	۲۷۶۲	۱۳۶۸	۹۵۶۰	۱۲۰۰	۵۷۷
۲۰۱۱	۷۰۲۰	۱۲۳	۳۶۷	۴۸۹۶	۲۱۳	۷۹۳	۳۰۳۱	۳۵۰۱	۱۷۱۶	۹۹۵۴	۱۲۴۳	۶۹۷
۲۰۱۲	۵۹۶۲	۱۳۱	۵۱۶	۴۹۶۱	۲۴۴	۱۵۱۶	۳۲۶۳	۳۳۴۵	۱۸۶۷	۹۸۳۶	۱۰۵۹	۸۲۵
۲۰۱۳	۶۱۲۰	۱۱۰	۴۷۸	۵۳۴۸	۲۴۷	۱۳۹۷	۳۸۴۴	۳۴۴۴	۲۱۱۱	۹۴۹۰	۱۱۹۱	۸۴۶
۲۰۱۴	۶۳۷۲	۱۰۲	۳۳۷	۴۹۱۷	۲۶۳	۱۱۳۱	۴۲۶۷	۴۱۰۳	۱۹۹۷	۹۷۵۱	۱۱۹۴	۷۸۸
۲۰۱۵	۵۱۱۲	۱۰۷	۳۳۱	۴۴۵۲	۲۶۰	۱۲۶۰	۴۱۶۰	۳۷۷۶	۲۰۷۲	۱۰۸۷۶	۱۲۷۸	۶۶۴
۲۰۱۶	۶۳۴۹	۱۰۶	۲۴۶	۴۹۷۶	۲۶۶	۱۴۴۶	۴۲۷۵	۳۱۸۹	۲۰۵۹	۱۰۱۵۹	۱۳۱۳	۶۳۹

۶۱۰	۱۳۲۴	۱۰۶۳۱	۲۳۱۲	۲۹۹۲	۴۲۷۵	۱۵۱۱	۲۴۸	۵۱۷۳	۴۲۰	۱۱۰	۵۷۰۵	۲۰۱۷
۵۱۴	۱۳۸۱	۱۰۲۴۵	۲۲۸۹	۲۹۱۴	۴۰۴۵	۱۷۲۴	۲۲۷	۴۹۶۱	۵۰۲	۱۴۵	۴۸۱۱	۲۰۱۸
۶۷۲	۱۳۹۲	۱۰۸۸۸	۲۱۹۶	۲۹۶۹	۴۲۳۹	۱۸۴۸	۲۳۸	۴۹۳۰	۴۷۵	۱۲۴	۴۷۹۰	۲۰۱۹
۵۹۰	۱۵۰۸	۱۱۵۹۵	۲۳۷۰	۲۹۴۷	۳۶۹۷	۲۰۴۳	۲۲۶	۵۱۰۷	۳۲۱	۱۴۹	۴۹۸۵	۲۰۲۰
۷۸۴	۱۹۳۵	۱۰۳۲۶	۲۴۷۷	۳۳۷۱	۳۹۲۳	۲۰۹۷	۲۳۰	۷۱۵۰	۳۵۳	۱۵۶	۶۵۲۷	۲۰۲۱
۸۳۷	۹۸۴	۱۱۹۸۸	۲۳۷۱	۴۲۱۳	۴۲۵۱	۲۲۹۵	۲۸۵	۶۹۶۰	۳۷۱	۱۷۵	۶۶۲۵	۲۰۲۲
۱۰۴۷	۷۶۹	۱۰۴۲۳	۲۴۸۸	۵۵۸۲	۴۵۴۲	۲۵۴۴	۱۶۰	۸۸۶۵	۳۷۶	۲۱۹	۴۱۹۵	۲۰۲۳
۱۰۰۹۰	۱۷۷۷۰	۱۴۵۷۲۲	۲۹۶۹۳	۴۹۱۰۹	۵۵۳۴۵	۲۲۵۱۵	۳۲۹۶	۷۷۲۲۶	۵۴۳۹	۱۸۷۱	۸۰۷۴۶	جمع دوره
۷۲۱	۱۲۶۹	۱۰۴۰۹	۲۱۲۱	۳۵۰۸	۳۹۵۳	۱۶۰۸	۲۳۵	۵۵۱۶	۳۸۹	۱۳۴	۵۷۶۸	میانگین سالانه
۱۴۱	۲۶۷	۷۳۵	۳۱۳	۷۴۲	۴۴۹	۵۱۴	۳۲	۱۲۵۲	۷۹	۳۳	۸۴۶	انحراف معیار

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

۲.۲. سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIS)

با توجه به سهم بالای بخش‌های صنعت و خدمات در اقتصادهای صنعتی و توسعه‌یافته، سهم بخش کشاورزی این اقتصادها بر اساس بسیاری از شاخص‌های کلان نظیر ارزش افزوده، سرمایه‌گذاری، تسهیلات بانکی و ... کمتر از اقتصادهای در حال توسعه می‌باشد.^۱ روند کاهش سهم (نه مقدار) ارزش افزوده‌ی بخش کشاورزی با گذر زمان در تمامی اقتصادها، تداوم داشته است و به نظر می‌رسد که در آینده نیز چنین روندی ادامه پیدا کند. در همین راستا، با وجود کاهش میزان شاخص‌های بیان‌کننده‌ی سهم کشاورزی در کلان اقتصاد ایران در چند دهه‌ی اخیر، لیکن سهم شاخص‌های «کسب و کار کشاورزی» و جایگاه کسب و کار کشاورزی در کلان اقتصاد ایران، روند فزاینده داشته است (Permehe & Gilanpour, 2024). با این وصف، اگرچه «مقدار» شاخص‌های کسب و کار در کشورهای توسعه‌یافته و برخی از کشورهای در حال توسعه‌ی پیشرو، بیشتر از سایر کشورهای در حال توسعه است، لیکن در سال‌های اخیر «سهم» این دسته از شاخص‌ها در اقتصادهای ملی کشورهای توسعه‌یافته و برخی از کشورهای در حال توسعه نظیر چین، روند کاهنده پیدا کرده است (Permehe & Gilanpour, 2024). از جمله‌ی دلایل این وضعیت، می‌توان به تکمیل ظرفیت توسعه‌ی صنایع و خدمات پسین و پیشین کشاورزی و یا توسعه‌ی اقتصادی بیشتر سایر فعالیت‌های موجود در بخش‌های صنعت و خدمات در قیاس با کشاورزی و کسب و کارهای پسین و پیشین آن در این کشورها اشاره نمود.

۱- البته باید به وجود یا عدم وجود شرایط و ظرفیت کشاورزی در کشورهای مختلف نیز توجه کرد. به عنوان مثال، برخی از کشورهای در حال توسعه‌ی آفریقایی و جنوب خلیج فارس به دلیل فقدان ظرفیت بالای کشاورزی، سهم شاخص‌های کشاورزی آن‌ها در کلان اقتصاد، پایین می‌باشد.

با توجه به توضیحات مزبور، به هنگام بررسی «سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری کشورها» (AIS)، باید توجه داشت که معمولاً مقدار این شاخص در کشورهای توسعه‌یافته کمتر از کشورهای در حال توسعه است. این در حالی است که چنین موضوعی الزاماً در مورد «میزان سرمایه‌گذاری کشاورزی»، صادق نمی‌باشد. لذا در هنگام تفسیر سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری کشورها باید دقت کرد که مقدار بالا یا پایین متغیر «سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی»، لزوماً به معنای «مقدار» بالا یا پایین سرمایه‌گذاری کشاورزی در این کشورها نخواهد بود.

مطابق انتظارات و در راستای تایید توضیحات فوق، ملاحظه می‌شود که در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ میانگین سالانه سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری کشورهای در حال توسعه‌ای نظیر: پاکستان (۲۰.۵ درصد)، افغانستان (۱۲.۶ درصد)، ازبکستان (۷.۶ درصد)، هندوستان (۷.۵ درصد)، اوکراین (۷.۵ درصد) و اروگوئه (۷.۱ درصد)، بیشتر از کشورهای سوئیس و کره جنوبی (۱ درصد)، ژاپن (۱.۱ درصد)، انگلستان و آلمان (۱.۵ درصد)، ایالات متحده‌ی آمریکا (۱.۶ درصد)، فرانسه (۲.۴ درصد)، هلند (۳.۴ درصد) و نیوزیلند (۵.۱ درصد) بوده است (جدول ۸).

جدول ۸- سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری (AIS) کشورهای منتخب

در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (درصد، ۲۰۱۵=۱۰۰)

سال	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	میانگین دوره	انحراف معیار
افغانستان	۱۲.۷	۱۲.۱	۱۰.۳	۱۰.۵	۱۰.۷	۹.۷	۱۱.۷	۱۱.۴	۱۰.۶	۱۲.۸	۱۶.۴	۱۷.۱	۱۴.۰	۱۶.۲	۱۲.۶	۲.۴
آرژانتین	۶.۶	۶.۴	۵.۹	۵.۹	۶.۶	۵.۱	۶.۷	۵.۳	۴.۸	۵.۷	۶.۷	۶.۶	۶.۰	۳.۹	۵.۹	۰.۹
ارمنستان	۴.۲	۵.۲	۵.۶	۵.۱	۴.۸	۴.۹	۵.۵	۵.۲	۶.۵	۵.۴	۶.۵	۵.۵	۵.۷	۶.۲	۵.۵	۰.۶
استرالیا	۳.۳	۲.۹	۲.۸	۲.۷	۲.۷	۲.۸	۳.۳	۲.۹	۲.۵	۲.۶	۲.۷	۲.۸	۲.۹	۳.۳	۲.۹	۰.۲
آذربایجان	۴.۴	۳.۴	۴.۲	۳.۲	۲.۱	۲.۲	۲.۱	۳.۵	۴.۴	۴.۲	۳.۰	۳.۵	۳.۵	۳.۴	۳.۴	۰.۸
برزیل	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۴	۱.۳	۱.۴	۱.۸	۱.۹	۱.۷	۱.۶	۱.۷	۲.۱	۲.۰	۲.۷	۱.۷	۰.۴
کانادا	۱.۴	۱.۳	۱.۵	۱.۴	۱.۶	۱.۵	۱.۵	۱.۶	۲.۰	۱.۸	۱.۶	۱.۶	۱.۶	۱.۷	۱.۶	۰.۲
کوبا	۳.۳	۳.۶	۳.۹	۳.۷	۴.۰	۳.۵	۳.۳	۳.۰	۲.۶	۲.۷	۲.۷	۲.۷	۳.۶	۲.۰	۳.۲	۰.۶
مصر	۱.۸	۱.۷	۳.۴	۳.۵	۲.۹	۲.۹	۳.۰	۳.۰	۳.۰	۲.۸	۴.۰	۴.۲	۳.۹	۴.۶	۳.۲	۰.۸
فرانسه	۲.۴	۲.۶	۲.۸	۲.۸	۲.۶	۲.۵	۲.۲	۲.۱	۲.۲	۲.۱	۲.۱	۲.۱	۲.۲	۲.۶	۲.۴	۰.۳
آلمان	۱.۶	۱.۸	۱.۷	۱.۷	۱.۶	۱.۶	۱.۴	۱.۴	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۴	۱.۵	۱.۵	۰.۲
هندوستان	۷.۷	۸.۲	۷.۴	۸.۷	۸.۱	۶.۹	۷.۴	۷.۰	۶.۹	۷.۱	۸.۳	۶.۹	۷.۰	۷.۲	۷.۵	۰.۶
ایران	۲.۱	۱.۸	۲.۵	۳.۳	۳.۵	۳.۹	۴.۱	۴.۱	۴.۶	۵.۳	۴.۴	۴.۷	۴.۷	۴.۷	۳.۸	۱.۱
عراق	۱.۳	۱.۴	۳.۲	۱.۳	۰.۸	۰.۴	۱.۱	۲.۱	۱.۰	۱.۲	۱.۳	۱.۳	۱.۲	۲.۲	۱.۴	۰.۷

۰.۳	۱.۲	-۰.۹	-۰.۹	۱.۱	۱.۱	۱.۰	۱.۰	۱.۱	۱.۱	۱.۳	۱.۳	۱.۲	۱.۳	۱.۶	۱.۸	فلسطین اشغالی
۰.۱	۱.۱	-۰.۹	۱.۰	۱.۱	۱.۰	۱.۰	۱.۲	۱.۵	۱.۱	۱.۲	۱.۱	۱.۳	۱.۲	۱.۱	۱.۲	ژاپن
۰.۱	۱.۸	۱.۸	۲.۰	۱.۹	۲.۰	۱.۷	۱.۷	۱.۸	۱.۸	۱.۸	۱.۸	۱.۸	۱.۷	۱.۹	۱.۷	قزاقستان
۰.۲	۳.۵	۳.۷	۳.۷	۳.۸	۳.۵	۳.۳	۳.۲	۳.۲	۳.۴	۳.۴	۳.۳	۳.۳	۳.۴	۳.۸	۳.۴	مالزی
۰.۲	۱.۳	۱.۸	۱.۶	۱.۴	۱.۳	۱.۱	۱.۰	۱.۱	۱.۱	۱.۳	۱.۵	۱.۳	۱.۲	۱.۳	۱.۱	مکزیک
۰.۷	۳.۴	۲.۶	۲.۷	۲.۶	۳.۱	۳.۰	۳.۱	۳.۱	۳.۱	۳.۱	۴.۳	۴.۰	۴.۴	۴.۴	۳.۵	هلند
۰.۷	۵.۱	۵.۶	۴.۶	۳.۹	۴.۱	۴.۶	۵.۰	۵.۲	۴.۵	۵.۲	۵.۴	۵.۵	۵.۹	۵.۶	۶.۲	نیوزیلند
۱.۸	۲۰.۵	۲۱.۹	۱۹.۷	۲۰.۸	۱۹.۹	۱۸.۷	۱۷.۳	۱۸.۴	۱۹.۳	۲۰.۱	۲۱.۲	۲۲.۷	۲۲.۸	۲۳.۴	۲۱.۲	پاکستان
۰.۱	۱.۰	-۰.۹	-۰.۹	۱.۰	-۰.۹	-۰.۸	-۰.۹	-۰.۹	۱.۰	۱.۱	۱.۲	۱.۲	۱.۲	۱.۲	۱.۲	کره جنوبی
۰.۴	۳.۳	۳.۷	۳.۶	۳.۹	۳.۸	۳.۰	۳.۵	۳.۵	۳.۳	۳.۱	۲.۹	۲.۹	۲.۹	۳.۱	۲.۶	روسیه
۰.۷	۳.۷	۴.۶	۴.۵	۵.۰	۴.۸	۳.۸	۳.۹	۳.۹	۳.۴	۳.۳	۳.۲	۳.۴	۲.۲	۲.۹	۲.۵	آفریقای جنوبی
۰.۱	۱.۰	۱.۰	-۰.۹	۱.۰	-۰.۹	-۰.۹	-۰.۹	-۰.۹	-۰.۹	۱.۰	۱.۰	۱.۱	۱.۰	-۰.۹	۱.۰	سوئیس
۰.۹	۶.۱	۷.۷	۶.۸	۶.۶	۷.۰	۶.۰	۵.۱	۵.۵	۴.۸	۴.۹	۵.۷	۵.۴	۷.۲	۶.۳	۵.۶	تاجیکستان
۰.۸	۴.۳	۳.۳	۴.۲	۳.۶	۴.۴	۴.۴	۳.۶	۳.۸	۳.۹	۴.۳	۴.۲	۴.۳	۵.۰	۵.۲	۶.۲	ترکیه
۰.۴	۲.۹	۴.۱	۳.۰	۳.۰	۳.۰	۳.۰	۲.۹	۲.۹	۲.۹	۲.۷	۲.۵	۲.۵	۲.۶	۲.۶	۳.۱	ترکمنستان
۱.۷	۷.۵	۳.۹	۷.۷	۱۰.۰	۸.۵	۶.۲	۶.۹	۷.۷	۸.۸	۱۰.۴	۸.۸	۶.۷	۵.۴	۶.۷	۷.۰	اوکراین
۱.۰	۷.۱	۹.۷	۷.۳	۷.۴	۶.۵	۷.۵	۵.۶	۶.۰	۶.۳	۶.۴	۶.۹	۷.۶	۷.۶	۷.۶	۶.۷	اروگوئه
۱.۱	۷.۶	۶.۴	۶.۸	۷.۰	۶.۷	۵.۸	۶.۰	۷.۹	۸.۷	۹.۳	۸.۰	۷.۹	۸.۵	۹.۰	۸.۰	ازبکستان
۰.۳	۱.۶	۱.۶	۱.۵	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۴	۱.۴	۱.۶	۲.۳	۲.۰	۱.۹	۱.۷	۱.۶	ایالات متحده آمریکا
۰.۲	۱.۵	۲.۰	۱.۷	۱.۵	۱.۵	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۳	۱.۵	۱.۶	۱.۷	۱.۸	۱.۶	انگلستان*
۰.۳	۲.۹	۲.۸	۲.۶	۲.۶	۲.۷	۲.۵	۲.۵	۲.۷	۲.۹	۳.۰	۳.۰	۳.۲	۳.۲	۳.۳	۳.۳	چین

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

*: شامل بریتانیا و ایرلند شمالی

۳.۲. رشد سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIG)

بررسی نرخ رشد سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIG) در میان کشورهای منتخب در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۱ نشان داد (جدول ۹) که تمامی این کشورها نرخ رشد مختلف مثبت و منفی را در زمینه‌ی سرمایه‌گذاری کشاورزی تجربه نموده‌اند و در کنار نرخ رشد دوره‌ای مثبت و بالای ۵ درصد سرمایه‌گذاری کشاورزی در کشورهای ارمنستان، برزیل، مصر، هندوستان، قزاقستان، مکزیک، تاجیکستان، ترکمنستان، ازبکستان و چین، برخی از کشورهای منتخب (آرژانتین، کوبا، فلسطین اشغالی، ژاپن، هلند و اوکراین) نیز میانگین نرخ رشد دوره‌ای منفی را در زمینه‌ی سرمایه‌گذاری کشاورزی تجربه کرده‌اند.

جدول ۹- رشد سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIG) در کشورهای منتخب در سال‌های

۲۰۲۳-۲۰۱۱ (درصد، ۲۰۱۵=۱۰۰)

انحراف معیار	میانگین دوره	۲۰۲۳	۲۰۲۲	۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	سال
افغانستان	۱۳.۰	۱.۳	۸.۶	۶.۱	-۵.۶	۱۷.۲	۱۴.۳	۰.۶	۹.۷	۱۹.۸	-۱۰.۳	-۲۷.۹	-۶.۲	۲.۶	-۲.۱
آرژانتین	۱۸.۴	-۲.۹	-۳۶.۷	۱.۵	۳۰.۹	۴.۱	-۰.۴	-۱۵.۷	-۱۰.۱	۲۴.۲	-۱۹.۸	۴.۱	۲.۶	-۱۵.۱	۱۳.۷
ارمنستان	۱۴.۱	۵.۱	۲۵.۰	۱۲.۴	۴.۷	۱۹.۸	۱۴.۲	۳۲.۰	۳.۱	-۱.۱	۵.۰	-۷.۲	-۱۵.۹	۷.۰	۷.۴
استرالیا	۱۰.۰	۱.۸	۱۶.۹	۶.۷	۹.۸	۸.۰	۴.۷	-۱۶.۹	-۶.۸	۱۹.۴	-۱.۸	-۴.۶	-۵.۱	-۰.۸	۰.۰
آذربایجان	۲۸.۳	۰.۷	۱.۳	۵.۰	۱۰.۲	-۳۲.۵	-۵.۳	۱۹.۷	۷.۲	-۲۵.۶	-۱.۸	-۲۹.۴	-۷.۳	۴۰.۴	۶.۵
برزیل	۱۴.۰	۵.۳	۲۷.۴	-۲.۷	۴۰.۰	۳.۶	-۰.۶	-۴.۱	۴.۰	۱۱.۸	-۹.۵	-۸.۱	۷.۸	۱.۳	۸.۱
کانادا	۱۲.۳	۲.۱	۲.۶	-۱.۰	۶.۰	-۱۴.۸	-۵.۹	۲۵.۲	۱۲.۵	-۵.۱	-۹.۸	۱۵.۷	-۸.۱	۱۹.۵	-۱.۲
کوبا	۱۶.۰	-۱.۳	-۴۳.۷	۲۳.۷	۱.۷	-۴.۷	۴.۵	-۸.۳	-۶.۹	۲.۴	-۱.۱	۶.۵	۱.۱	۱۴.۴	۱۳.۰
مصر	۲۶.۵	۸.۲	۱۰.۸	۹.۵	۲.۶	۱۰.۵	۷.۲	۱۴.۱	۴.۵	۱۴.۷	۱۱.۴	-۱۹.۰	-۷.۹	۹۱.۳	-۱۲.۸
فرانسه	۶.۸	۱.۷	۱۰.۴	۶.۴	۸.۳	-۲.۹	-۰.۸	۸.۰	-۱.۸	-۸.۱	-۲.۸	-۷.۷	-۲.۴	۷.۹	۱۰.۳
آلمان	۷.۲	۱.۰	۹.۱	۴.۴	-۰.۶	-۰.۶	-۱.۹	-۱.۸	۱.۹	-۵.۴	-۳.۳	-۱.۰	۰.۱	-۶.۴	۲۱.۳
هندوستان	۹.۴	۵.۴	۱۰.۶	۱۱.۲	-۳.۸	۱۰.۵	۳.۳	۸.۷	۲.۴	۱۵.۳	-۹.۶	-۳.۶	۱۶.۲	-۶.۲	۲۰.۰
ایران	۹.۲	۲.۲	۶.۸	۸.۴	۶.۱	-۱۴.۸	۷.۳	-۵.۴	۰.۰	۲.۸	-۲.۵	۱۱.۰	۱۷.۸	۷.۶	-۱۱.۷
عراق	۶۴.۹	۲.۴	۴۶.۸	۳۲.۱	۱۲.۳	-۶۵.۹	۹۱.۹	-۵۴.۹	۹۴.۶	۷۳.۱	-۴۳.۵	-۲۹.۹	-۴۴.۱	۱۳۱.۸	۲۲.۹
فلسطین اشغالی	۷.۳	-۰.۲	۲.۴	-۶.۶	۸.۰	۴.۵	۱۲.۱	-۴.۵	۲.۵	-۹.۰	-۰.۴	۶.۵	-۳.۹	-۱۳.۷	۲.۲
ژاپن	۱۵.۶	۱.۱	-۵.۰	-۶.۷	۳.۱	-۲.۱	-۱۲.۶	-۲۱.۱	۳۸.۱	-۱۲.۰	۱۱.۴	-۱۱.۶	۱۱.۷	۱۳.۷	-۷.۴
قزاقستان	۵.۳	۶.۹	۱۰.۷	۷.۸	۱.۵	۱۴.۵	۱۱.۵	۳.۸	۵.۳	-۱.۴	۹.۱	۲.۱	۱۰.۳	۱.۰	۱۴.۶
مالزی	۵.۹	۴.۰	۶.۰	۴.۹	۷.۲	-۸.۶	-۰.۸	-۰.۸	۱.۵	۲.۶	۵.۵	۷.۱	۲.۸	۷.۵	۱۷.۱
مکزیک	۱۵.۳	۵.۶	۳۲.۵	۲۵.۰	۱۴.۴	-۰.۷	۱.۹	-۲.۶	-۶.۲	-۱۵.۵	-۸.۰	۱۹.۱	۳.۰	-۴.۵	۲۶.۸
هلند	۱۱.۶	-۰.۱	-۱.۰	۴.۷	-۱۴.۴	-۰.۶	۲.۷	۶.۵	۳.۴	-۸.۶	-۷.۳	۶.۳	-۹.۸	-۷.۵	۳۱.۶
نیوزیلند	۱۱.۸	۳.۶	۱۸.۲	۲۲.۱	۴.۱	-۱۱.۱	-۶.۸	۲.۱	۲۳.۶	-۱۲.۷	۰.۳	۶.۹	۲.۰	۱۰.۱	-۳.۸
پاکستان	۵.۳	۱.۶	-۷.۸	-۲.۸	۹.۰	-۰.۵	-۳.۹	۳.۷	۳.۰	۵.۳	۱۱.۰	-۳.۰	۳.۷	۰.۹	۳.۴
کره جنوبی	۷.۹	۰.۴	۵.۱	-۱۱.۲	۱۱.۲	۱۴.۱	-۱۳.۴	۳.۴	-۲.۷	۱.۷	-۶.۶	۴.۴	۰.۰	-۰.۸	۳.۹
روسیه	۱۱.۴	۴.۷	۱۲.۹	-۳.۹	۱۲.۷	۲۱.۵	-۱۵.۰	۱.۳	۱۱.۳	۸.۲	-۴.۸	-۳.۷	۳.۴	-۱.۲	۲۵.۱
آفریقای جنوبی	۸.۷	۴.۷	۴.۹	-۴.۳	۴.۵	۷.۹	-۴.۰	-۱.۰	۱۲.۳	-۰.۶	۳.۷	-۵.۴	۱۳.۰	۸.۸	۲۵.۴
سوئیس	۷.۴	۱.۶	۲.۲	-۱.۸	۱۲.۳	-۷.۰	۲.۷	۲.۷	-۱.۶	-۲.۶	۰.۹	-۸.۴	۱۳.۳	۱۴.۸	-۲.۹
تاجیکستان	۱۳.۱	۱۳.۳	۳۲.۷	۹.۹	۲۲.۱	۹.۲	۲۲.۳	۵.۷	۷.۹	۳.۵	۱۶.۰	۳۸.۶	-۰.۸	-۶.۷	۲۱.۱
ترکیه	۸.۵	۰.۷	-۱۳.۰	۱۶.۱	-۱۰.۹	۶.۵	۶.۳	-۳.۶	۴.۷	-۶.۶	۱۱.۵	۲.۷	-۳.۵	-۱.۲	۴.۱
ترکمنستان	۲۷.۹	۷.۲	۱۰۰.۸	۱.۶	۴.۳	-۲.۳	-۲.۳	۲.۱	۳.۶	۹.۰	۹.۸	۱.۴	۴.۶	-۴.۳	-۵.۹
اوکراین	۱۸.۷	-۳.۴	-۲۱.۹	-۴۹.۱	۲۸.۳	۸.۴	-۰.۸	۴.۳	۰.۸	۲.۸	۷.۰	۰.۳	۱۲.۵	۱۴.۸	۳.۶
اروگوئه	۱۷.۶	۴.۷	۲۵.۱	۶.۷	۳۲.۹	-۱۲.۲	۳۰.۷	-۱۵.۷	-۴.۵	-۳.۷	-۱۵.۸	-۶.۸	۲.۵	۱۸.۵	۲۰.۷
ازبکستان	۱۱.۳	۹.۵	۱۵.۴	-۲.۸	۸.۳	۹.۰	۳۵.۳	-۱.۹	۸.۹	-۲.۶	۲۷.۱	۱۰.۴	۳.۹	۴.۵	۱۴.۹
ایالات متحده آمریکا	۱۳.۳	۴.۱	۱۵.۸	۱۴.۲	۴.۳	۰.۷	۵.۵	-۵.۷	۸.۱	-۱۲.۰	-۲۶.۵	۱۷.۴	۹.۲	۲۲.۲	۱۱.۷
انگلستان*	۷.۹	۴.۱	۱۳.۳	۲۰.۷	۱۰.۶	-۰.۸	۳.۹	-۰.۶	۸.۷	۰.۸	-۵.۶	۰.۱	-۵.۸	۰.۳	۱۱.۲

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

*: شامل بریتانیا و ایرلند شمالی

۴.۲. سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در ارزش افزوده کشاورزی (SAIVA)

یکی از شاخص‌های دیگر که می‌تواند جایگاه بخش کشاورزی را در اقتصاد کشورها نشان بدهد، «سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در ارزش افزوده‌ی کشاورزی» (SAIVA)^۱ کشورها خواهد بود. این شاخص نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی تا چه اندازه در اقتصاد هر کشور اهمیت دارد و نرخ مبادله‌ی بخش کشاورزی با بخش‌های صنعت و خدمات، چگونه است. پایین بودن این شاخص تا حدود زیادی می‌تواند بیانگر نرخ مبادله‌ی نابرابر میان بخش‌های اقتصادی و به زبان بخش کشاورزی و در نتیجه فرار منابع مالی از بخش کشاورزی و عدم انتقال منابع مالی از سایر بخش‌های اقتصادی به بخش کشاورزی باشد.

بررسی شاخص SAIVA در کشورهای منتخب نشان داد که بالاترین میانگین سالانه‌ی سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در ارزش افزوده‌ی کشاورزی در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۲۳ مربوط به کشورهای انگلستان (حدود ۴۶ درصد)، آلمان (۴۴ درصد)، سوئیس (۴۰ درصد)، فرانسه (حدود ۳۶ درصد)، ایالات متحده (حدود ۳۵ درصد)، استرالیا (حدود ۳۰ درصد) و ژاپن (۲۸ درصد) و پایین‌ترین مقدار میانگین این شاخص نیز به کشورهای مصر (۴.۱ درصد)، عراق (۴.۲ درصد)، برزیل (۶.۸ درصد)، افغانستان (۷.۳ درصد) و ازبکستان (۷.۴ درصد) اختصاص داشته است (جدول ۱۰). ملاحظه می‌شود که در کشور توسعه‌یافته‌ای مانند انگلستان، میزان سرمایه‌گذاری سالانه کشاورزی در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۲۳ به طور متوسط حدود ۴۶ درصد میزان ارزش افزوده‌ی کشاورزی بوده است. اما در کشوری مانند ایران این رقم حدود ۹.۲ درصد گزارش شده است. بر اساس آمارهای بانک جهانی (World Bank, 2025)^۲ با توجه به مقدار متوسط سالانه‌ی ارزش افزوده‌ی کشاورزی انگلستان در همین دوره (حدود ۱۷.۴ میلیارد دلار، ۲۰۱۵=۱۰۰)، مقدار میانگین سالانه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی این کشور، دقیق‌تر آشکار می‌شود (حدود ۷.۷ میلیارد دلار).

1. Share of Agricultural Investment in Agricultural Value Added

2. World Bank, 2025

جدول ۱۰ - سهم سرمایه‌گذاری کشاورزی در ارزش افزوده‌ی کشاورزی (SAIVA) در

کشورهای منتخب در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (درصد، ۱۰۰=۲۰۱۵)

سال	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	میانگین دوره	انحراف معیار
افغانستان	۹.۷	۹.۱	۹.۰	۷.۸	۵.۴	۵.۸	۶.۲	۶.۶	۶.۶	۵.۹	۶.۶	۷.۰	۷.۹	۸.۴	۷.۳	۱.۴
آرژانتین	۱۹.۵	۲۲.۷	۲۲.۲	۲۰.۴	۲۰.۶	۱۵.۴	۲۰.۰	۱۷.۴	۱۷.۲	۱۴.۱	۱۵.۹	۲۰.۴	۲۱.۶	۱۷.۵	۱۸.۹	۲.۷
ارمنستان	۱۰.۱	۹.۵	۹.۳	۷.۳	۶.۴	۵.۹	۶.۲	۶.۷	۹.۵	۸.۶	۱۰.۷	۱۱.۳	۱۲.۸	۱۵.۹	۹.۳	۲.۸
استرالیا	۳۱.۴	۳۱.۱	۳۱.۱	۲۹.۲	۲۷.۴	۲۹.۰	۳۱.۷	۳۰.۴	۲۸.۲	۳۲.۷	۲۸.۷	۲۷.۳	۲۸.۲	۳۰.۲	۲۹.۸	۱.۷
آذربایجان	۱۲.۹	۱۳.۰	۱۷.۱	۱۵.۱	۱۱.۰	۱۰.۱	۷.۳	۱۲.۰	۱۳.۷	۱۲.۱	۸.۰	۸.۵	۸.۷	۸.۵	۱۱.۳	۲.۹
برزیل	۶.۹	۷.۰	۷.۳	۷.۳	۶.۵	۵.۷	۶.۷	۶.۱	۵.۸	۵.۸	۵.۷	۸.۰	۷.۹	۸.۶	۶.۸	۰.۹
کانادا	۲۰.۱	۱۹.۱	۲۲.۵	۱۷.۶	۲۱.۹	۱۸.۹	۱۷.۲	۱۸.۹	۳۳.۸	۲۱.۹	۱۸.۴	۲۰.۹	۱۸.۸	۲۱.۱	۲۰.۱	۲.۰
کوبا	۶.۵	۷.۰	۸.۰	۷.۷	۸.۱	۷.۸	۷.۵	۷.۱	۶.۳	۷.۴	۹.۲	۱۰.۸	۱۴.۲	۹.۳	۸.۴	۲.۰
مصر	۲.۹	۲.۵	۴.۶	۴.۱	۳.۲	۳.۵	۳.۹	۳.۹	۴.۳	۴.۵	۴.۸	۴.۷	۵.۰	۵.۳	۴.۱	۰.۸
فرانسه	۳۳.۹	۳۶.۰	۴۲.۴	۴۲.۲	۳۳.۹	۳۴.۵	۳۱.۳	۳۲.۶	۳۳.۱	۳۴.۲	۳۴.۲	۲۸.۷	۲۸.۳	۴۴.۲	۳۶.۳	۴.۱
آلمان	۴۰.۴	۵۱.۳	۴۶.۷	۴۵.۶	۴۱.۱	۴۶.۱	۴۴.۴	۴۲.۶	۵۰.۸	۴۳.۹	۴۲.۵	۳۹.۱	۴۲.۵	۳۷.۹	۴۴.۰	۳.۹
هندوستان	۱۳.۰	۱۴.۶	۱۳.۵	۱۴.۹	۱۴.۴	۱۲.۹	۱۳.۹	۱۳.۴	۱۴.۳	۱۳.۹	۱۴.۷	۱۳.۷	۱۴.۶	۱۵.۷	۱۴.۱	۰.۸
ایران	۱۰.۳	۸.۹	۹.۱	۱۰.۲	۱۰.۴	۹.۹	۹.۷	۹.۴	۹.۱	۸.۹	۷.۴	۸.۰	۸.۶	۹.۱	۹.۲	۰.۹
عراق	۳.۴	۳.۶	۹.۰	۴.۱	۲.۹	۲.۶	۴.۵	۱۰.۵	۳.۴	۴.۵	۱.۳	۱.۸	۲.۶	۴.۰	۴.۲	۲.۶
فلسطین اشغالی	۱۹.۹	۱۸.۶	۱۷.۲	۱۶.۴	۱۸.۵	۱۹.۷	۱۶.۸	۱۶.۷	۱۶.۶	۱۸.۵	۲۰.۸	۲۱.۰	۱۸.۷	۱۹.۹	۱۸.۵	۱.۶
ژاپن	۲۳.۲	۲۱.۲	۲۴.۴	۲۷.۶	۲۵.۹	۳۰.۲	۲۸.۹	۳۹.۶	۳۳.۵	۲۸.۰	۲۹.۷	۲۹.۶	۲۸.۰	۲۱.۷	۲۸.۰	۴.۸
قزاقستان	۷.۴	۶.۹	۸.۵	۸.۴	۸.۵	۸.۹	۸.۴	۸.۲	۸.۲	۹.۲	۹.۲	۱۰.۳	۱۰.۲	۱۲.۳	۹.۰	۱.۴
مالزی	۸.۲	۹.۰	۹.۶	۹.۷	۱۰.۲	۱۰.۶	۱۱.۳	۱۰.۸	۱۰.۷	۱۰.۶	۹.۹	۱۰.۶	۱۱.۲	۱۱.۷	۱۰.۳	۰.۹
مکزیک	۸.۳	۱۰.۷	۹.۷	۹.۷	۱۱.۲	۱۰.۱	۸.۳	۷.۵	۷.۱	۷.۳	۷.۱	۸.۰	۹.۸	۱۲.۲	۹.۱	۱.۸
هلند	۳۹.۳	۵۲.۲	۴۸.۷	۴۳.۵	۴۴.۲	۴۰.۱	۳۵.۹	۳۶.۹	۳۹.۹	۴۰.۲	۳۹.۶	۳۳.۵	۳۶.۲	۳۱.۹	۴۰.۲	۵.۶
نیوزیلند	۲۹.۱	۲۴.۹	۲۶.۱	۲۶.۹	۲۷.۴	۲۶.۸	۲۳.۳	۳۰.۰	۲۸.۶	۲۷.۲	۲۳.۱	۲۴.۱	۳۰.۵	۳۳.۳	۲۷.۲	۲.۹
پاکستان	۱۲.۶	۱۲.۷	۱۲.۳	۱۲.۳	۱۱.۵	۱۲.۴	۱۳.۰	۱۳.۱	۱۳.۰	۱۲.۴	۱۲.۴	۱۱.۹	۱۱.۷	۱۰.۵	۱۲.۳	۰.۷
کره جنوبی	۱۶.۳	۱۷.۲	۱۷.۱	۱۶.۴	۱۶.۳	۱۵.۳	۱۶.۵	۱۵.۷	۱۶.۲	۱۳.۵	۱۶.۳	۱۷.۲	۱۵.۵	۱۷.۶	۱۶.۲	۱.۰
روسیه	۱۷.۶	۱۶.۱	۱۹.۰	۱۹.۰	۱۸.۹	۱۷.۸	۱۶.۴	۱۷.۵	۱۹.۲	۱۹.۱	۱۵.۷	۱۹.۰	۲۱.۶	۱۹.۵	۲۱.۵	۱.۶
آفریقای جنوبی	۲۰.۵	۲۵.۲	۲۶.۹	۲۹.۲	۲۴.۹	۲۶.۸	۲۸.۰	۲۶.۴	۲۶.۰	۲۶.۷	۲۴.۵	۲۳.۸	۲۲.۶	۲۷.۰	۲۵.۶	۲.۳
سوئیس	۳۵.۶	۳۱.۳	۳۷.۳	۴۵.۳	۳۷.۴	۴۱.۶	۴۰.۲	۴۰.۸	۳۸.۶	۴۱.۲	۳۸.۸	۳۷.۰	۴۱.۵	۴۲.۲	۴۰.۰	۴.۰
تاجیکستان	۶.۷	۸.۱	۶.۹	۶.۴	۸.۱	۹.۱	۸.۹	۸.۹	۸.۸	۱۰.۱	۱۰.۲	۱۲.۵	۱۲.۷	۱۸.۴	۹.۷	۳.۱
ترکیه	۱۹.۱	۱۹.۳	۱۸.۶	۱۷.۶	۱۷.۹	۱۸.۳	۱۷.۶	۱۷.۵	۱۶.۵	۱۷.۰	۱۷.۱	۱۵.۷	۱۸.۰	۱۵.۷	۱۷.۶	۱.۱
ترکمنستان	۱۴.۲	۱۵.۱	۱۴.۲	۱۴.۹	۱۴.۹	۱۴.۲	۱۳.۸	۱۳.۷	۱۳.۶	۱۳.۸	۱۳.۸	۱۴.۰	۱۳.۹	۱۳.۹	۱۴.۴	۱.۰
اوکراین	۱۳.۹	۱۲.۰	۱۰.۷	۱۰.۶	۱۰.۴	۱۱.۶	۱۱.۲	۱۱.۶	۱۱.۲	۱۱.۲	۱۱.۲	۱۱.۲	۱۳.۶	۷.۵	۱۱.۵	۱.۸
اروگوئه	۲۰.۰	۲۰.۶	۲۳.۸	۲۳.۱	۲۰.۷	۱۷.۰	۱۵.۴	۱۶.۴	۱۳.۱	۱۶.۷	۱۵.۶	۱۸.۲	۱۹.۴	۲۵.۵	۱۹.۰	۳.۶
ازبکستان	۵.۴	۵.۹	۵.۸	۵.۶	۵.۹	۷.۰	۶.۴	۶.۹	۶.۸	۸.۹	۹.۴	۹.۸	۹.۲	۱۰.۲	۷.۴	۱.۸
ایالات متحده آمریکا	۳۰.۰	۳۴.۸	۴۳.۹	۴۱.۲	۴۸.۱	۳۳.۲	۲۷.۶	۳۰.۴	۲۷.۵	۳۱.۳	۳۱.۰	۳۰.۶	۳۷.۷	۳۸.۶	۳۴.۷	۶.۳
انگلستان*	۲۶.۷	۴۰.۷	۴۸.۸	۴۶.۷	۳۳.۱	۳۶.۲	۴۰.۷	۴۲.۳	۳۶.۸	۴۱.۶	۴۵.۵	۵۴.۰	۶۴.۴	۶۱.۱	۴۶.۳	۸.۷

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

*: شامل بریتانیا و ایرلند شمالی

۵.۲. شاخص جهت‌گیری سرمایه‌گذاری کشاورزی (IAOI)

بررسی مقادیر شاخص جهت‌گیری سرمایه‌گذاری کشاورزی (IAOI)^۱ در کشورهای مختلف، حاکی از تفاوت‌های گسترده‌ی مقادیر این شاخص در میان کشورهاست. کمترین و بیشترین مقدار IAOI در سال ۲۰۲۳ در میان کشورهای دنیا به ترتیب متعلق به آنگولا (۰.۰۴) و لوگزامبورگ (۹.۸) بوده است. به عبارتی دیگر، سهم سرمایه‌گذاری سالانه کشاورزی در کشور لوگزامبورگ حدود ۱۰ برابر سهم ارزش افزوده‌ی این بخش (VAA) در تولید ناخالص داخلی (GDP) می‌باشد. در حالی که در کشور آنگولا، سهم سرمایه‌گذاری سالانه‌ی کشاورزی کمتر ۰.۵ برابر سهم VAA این بخش در GDP این کشور بوده است. تفاوت جایگاه سرمایه‌گذاری کشاورزی در این دو کشور کاملاً آشکار است. در میان کشورهای منتخب نیز پایین‌ترین و بالاترین میانگین IAOI در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ به ترتیب به کشورهای عراق (۰.۲۶) و انگلستان (۲.۶۹) اختصاص داشته است (جدول ۱۱).

جدول ۱۱- مقدار شاخص جهت‌گیری سرمایه‌گذاری کشاورزی (IAOI) در کشورهای

منتخب در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (۲۰۱۵=۱۰۰)

سال	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	۲۰۲۳	میانگین دوره	انحراف معیار
افغانستان	۰.۴۲	۰.۴۲	۰.۳۸	۰.۳۷	۰.۳۸	۰.۴۰	۰.۴۴	۰.۴۲	۰.۴۰	۰.۴۲	۰.۵۰	۰.۴۶	۰.۳۸	۰.۴۴	۰.۴۲	۰.۰۴
آرژانتین	۱.۲۵	۱.۳۲	۱.۳۷	۱.۲۶	۱.۳۳	۰.۹۹	۱.۳۴	۱.۰۵	۱.۰۷	۱.۰۲	۱.۲۰	۱.۲۷	۱.۲۸	۱.۰۴	۱.۲۰	۰.۱۴
ارمنستان	۰.۳۲	۰.۳۶	۰.۳۸	۰.۳۳	۰.۳۱	۰.۲۹	۰.۳۴	۰.۳۶	۰.۵۱	۰.۴۸	۰.۵۶	۰.۵۱	۰.۵۹	۰.۷۰	۰.۴۳	۰.۱۳
استرالیا	۱.۱۳	۱.۰۴	۱.۰۴	۱.۰۲	۱.۰۲	۱.۱۵	۱.۲۸	۱.۲۰	۱.۱۶	۱.۳۷	۱.۱۸	۱.۱۴	۱.۱۸	۱.۱۸	۱.۱۴	۰.۱۰
آذربایجان	۰.۷۷	۰.۵۷	۰.۶۸	۰.۵۲	۰.۳۶	۰.۳۶	۰.۳۲	۰.۵۲	۰.۶۳	۰.۵۶	۰.۳۹	۰.۴۶	۰.۴۶	۰.۴۴	۰.۵۰	۰.۱۳
برزیل	۰.۳۴	۰.۳۴	۰.۳۶	۰.۳۵	۰.۳۳	۰.۳۲	۰.۴۲	۰.۳۹	۰.۳۶	۰.۳۵	۰.۳۴	۰.۴۳	۰.۴۳	۰.۵۲	۰.۳۸	۰.۰۶
کانادا	۰.۸۲	۰.۷۶	۰.۸۷	۰.۶۹	۰.۸۶	۰.۷۹	۰.۷۷	۰.۸۴	۱.۰۶	۰.۹۸	۰.۸۱	۰.۸۹	۰.۸۴	۱.۰۰	۰.۸۶	۰.۱۰
کوبا	۰.۸۷	۰.۹۳	۱.۰۲	۰.۹۵	۱.۰۳	۰.۹۰	۰.۸۲	۰.۷۶	۰.۶۶	۰.۷۷	۰.۸۸	۱.۰۵	۱.۴۹	۰.۹۳	۰.۹۳	۰.۱۹
مصر	۰.۱۶	۰.۱۵	۰.۳۰	۰.۳۰	۰.۲۵	۰.۲۵	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۶	۰.۲۷	۰.۴۱	۰.۳۹	۰.۴۳	۰.۲۹	۰.۰۸
فرانسه	۱.۵۴	۱.۶۳	۱.۹۲	۱.۹۴	۱.۵۸	۱.۵۳	۱.۵۸	۱.۴۰	۱.۴۴	۱.۴۳	۱.۴۶	۱.۶۰	۱.۵۹	۱.۹۷	۱.۶۲	۰.۱۹
آلمان	۲.۰۴	۲.۵۱	۲.۳۰	۲.۲۸	۲.۰۴	۲.۲۸	۲.۱۶	۲.۰۸	۲.۴۲	۲.۰۸	۲.۰۸	۱.۹۸	۲.۱۳	۱.۸۸	۲.۱۵	۰.۱۹
هندوستان	۰.۴۰	۰.۴۲	۰.۳۹	۰.۴۷	۰.۴۷	۰.۴۳	۰.۴۷	۰.۴۴	۰.۴۵	۰.۴۵	۰.۴۸	۰.۴۲	۰.۴۴	۰.۴۸	۰.۴۴	۰.۰۳

1. Investment Agriculture Orientation Index

۰.۰۹	۰.۳۹	۰.۵۰	۰.۴۸	۰.۴۶	۰.۴۰	۰.۴۹	۰.۴۸	۰.۴۲	۰.۴۲	۰.۳۹	۰.۳۶	۰.۳۶	۰.۲۹	۰.۲۲	۰.۲۶	ایران
۰.۱۶	۰.۲۶	۰.۴۳	۰.۲۳	۰.۲۰	۰.۱۶	۰.۲۱	۰.۲۳	۰.۶۸	۰.۳۰	۰.۰۹	۰.۱۲	۰.۱۸	۰.۵۱	۰.۱۹	۰.۱۸	عراق
۰.۰۸	۰.۸۲	۰.۸۴	۰.۷۷	۰.۹۰	۰.۹۲	۰.۸۱	۰.۷۳	۰.۷۵	۰.۷۵	۰.۹۳	۰.۸۶	۰.۷۳	۰.۷۵	۰.۸۳	۰.۹۴	فلسطین اشغالی
۰.۱۸	۱.۱۴	۰.۸۹	۱.۱۵	۱.۱۹	۱.۱۷	۱.۱۱	۱.۳۴	۱.۵۸	۱.۱۵	۱.۲۱	۱.۰۵	۱.۱۴	۱.۰۲	۰.۹۰	۱.۰۱	زاین
۰.۰۳	۰.۳۷	۰.۴۱	۰.۴۰	۰.۴۱	۰.۳۹	۰.۳۷	۰.۳۶	۰.۳۶	۰.۳۶	۰.۳۹	۰.۳۸	۰.۳۸	۰.۲۸	۰.۳۳	۰.۳۳	قزاقستان
۰.۰۷	۰.۴۴	۰.۵۸	۰.۵۷	۰.۵۳	۰.۴۷	۰.۴۶	۰.۴۴	۰.۴۲	۰.۴۴	۰.۴۱	۰.۳۹	۰.۳۷	۰.۲۷	۰.۴۰	۰.۳۷	مالزی
۰.۰۷	۰.۴۱	۰.۵۷	۰.۴۸	۰.۴۰	۰.۳۷	۰.۳۴	۰.۳۲	۰.۳۴	۰.۳۶	۰.۴۴	۰.۴۹	۰.۴۲	۰.۴۰	۰.۴۵	۰.۳۶	مکزیک
۰.۳۸	۲.۰۲	۱.۵۴	۱.۷۶	۱.۵۹	۱.۸۲	۱.۸۸	۱.۹۴	۱.۸۲	۱.۷۹	۱.۸۱	۲.۵۳	۲.۳۹	۲.۶۴	۲.۶۸	۲.۰۸	هلند
۰.۱۴	۱.۲۱	۱.۴۲	۱.۲۵	۰.۹۹	۱.۰۱	۱.۱۶	۱.۲۲	۱.۳۰	۱.۰۲	۱.۱۷	۱.۱۹	۱.۲۲	۱.۲۷	۱.۲۴	۱.۵۰	نیوزیلند
۰.۰۵	۰.۹۱	۱.۰۲	۰.۹۶	۰.۹۹	۰.۹۲	۰.۹۱	۰.۸۳	۰.۸۷	۰.۸۹	۰.۸۷	۰.۹۰	۰.۹۴	۰.۹۲	۰.۹۴	۰.۸۴	پاکستان
۰.۰۴	۰.۵۵	۰.۶۰	۰.۵۳	۰.۵۷	۰.۵۴	۰.۴۶	۰.۵۳	۰.۴۹	۰.۵۵	۰.۵۳	۰.۵۸	۰.۵۸	۰.۶۰	۰.۵۹	۰.۵۵	کره جنوبی
۰.۰۸	۰.۸۵	۰.۹۱	۰.۸۸	۱.۰۳	۰.۹۳	۰.۷۶	۰.۹۱	۰.۹۰	۰.۸۴	۰.۸۰	۰.۷۹	۰.۸۰	۰.۸۱	۰.۸۲	۰.۷۲	روسیه
۰.۱۵	۱.۵۴	۱.۷۹	۱.۵۶	۱.۶۹	۱.۶۷	۱.۶۵	۱.۵۸	۱.۵۶	۱.۶۰	۱.۴۹	۱.۳۸	۱.۵۸	۱.۵۰	۱.۳۹	۱.۱۷	آفریقای جنوبی
۰.۱۵	۱.۵۴	۱.۷۴	۱.۶۳	۱.۸۲	۱.۴۶	۱.۵۷	۱.۴۷	۱.۵۲	۱.۵۳	۱.۵۹	۱.۴۳	۱.۷۴	۱.۴۲	۱.۲۴	۱.۴۲	سوئیس
۰.۰۶	۰.۳۰	۰.۴۷	۰.۳۵	۰.۳۴	۰.۳۳	۰.۲۹	۰.۲۵	۰.۲۷	۰.۲۳	۰.۲۳	۰.۲۷	۰.۲۶	۰.۲۵	۰.۳۱	۰.۲۷	تاجیکستان
۰.۰۶	۰.۶۵	۰.۶۳	۰.۷۵	۰.۶۲	۰.۶۵	۰.۶۹	۰.۵۸	۰.۶۰	۰.۶۰	۰.۶۲	۰.۶۳	۰.۶۱	۰.۶۸	۰.۶۹	۰.۷۷	ترکیه
۰.۰۲	۰.۲۹	۰.۳۵	۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۸	۰.۲۹	۰.۳۰	۰.۳۰	۰.۳۰	۰.۲۹	۰.۲۷	ترکمنستان
۰.۱۵	۰.۶۶	۰.۲۹	۰.۶۱	۰.۷۹	۰.۷۵	۰.۵۱	۰.۵۵	۰.۶۴	۰.۷۰	۰.۸۶	۰.۷۷	۰.۶۴	۰.۵۹	۰.۷۰	۰.۸۲	اوکراین
۰.۱۵	۱.۰۵	۱.۴۸	۱.۰۶	۱.۰۳	۰.۹۸	۱.۱۳	۰.۸۶	۰.۹۷	۰.۹۰	۰.۹۴	۱.۰۲	۱.۱۱	۱.۱۱	۱.۰۸	۱.۰۵	اروگوئه
۰.۰۳	۰.۲۷	۰.۲۶	۰.۲۷	۰.۲۸	۰.۲۵	۰.۲۲	۰.۲۲	۰.۲۸	۰.۳۰	۰.۳۲	۰.۲۷	۰.۲۷	۰.۲۸	۰.۳۰	۰.۲۶	ازبکستان
۰.۳۵	۱.۶۹	۱.۷۶	۱.۷۴	۱.۳۹	۱.۴۱	۱.۴۴	۱.۲۷	۱.۴۳	۱.۳۲	۱.۶۱	۲.۳۶	۲.۰۹	۲.۲۷	۱.۸۸	۱.۶۷	ایالات متحده آمریکا
۰.۴۸	۲.۶۹	۳.۴۳	۳.۵۴	۳.۰۷	۲.۵۶	۲.۳۳	۲.۶۳	۲.۳۳	۲.۲۷	۲.۰۸	۱.۹۹	۲.۹۱	۳.۰۹	۲.۵۸	۲.۹۳	انگلستان*
۰.۰۱	۰.۳۴	۰.۲۷	۰.۳۳	۰.۳۴	۰.۳۵	۰.۳۳	۰.۳۱	۰.۳۳	۰.۳۵	۰.۳۴	۰.۳۳	۰.۳۵	۰.۳۴	۰.۳۳	۰.۳۲	چین

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

* شامل بریتانیا و ایرلند شمالی

در جدول (۱۲) میانگین شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران، آسیا و جهان در سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۲۳ نشان داده شده‌اند. ارقام مندرج در این جدول نشان می‌دهد که سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی ایران از منظر بسیاری از شاخص‌های سرمایه‌گذاری، در وضعیت پایین‌تری قرار گرفته است.

جدول ۱۲- میانگین سالانه شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی در ایران، آسیا و جهان

در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ (میلیارد دلار، درصد، ۱۰۰=۲۰۱۵)

شاخص	ایران	آسیا	جهان
میزان سرمایه‌گذاری کشاورزی (I)	۳.۹	۲۹۶.۳	۵۳۷.۸
سهم سرمایه‌گذاری در کل سرمایه‌گذاری (AIS)	۳.۸	۳.۲	۲.۸
نرخ رشد سرمایه‌گذاری کشاورزی (AIG)	۲.۲	۴.۵	۳.۷

۱۶	۱۴	۹.۲	سهام سرمایه‌گذاری در ارزش افزوده کشاورزی (SAIVA)
۰.۶۵	۰.۴۲	۰.۳۹	شاخص جهتگیری سرمایه‌گذاری کشاورزی (IAOI)

Sources: 1). FAO, 2025 2). Research Calculations

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

مطالعه‌ی حاضر که بر مبنای آخرین آمارهای رسمی موجود در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ و با هدف بررسی وضعیت شاخص‌های سرمایه‌گذاری کشاورزی در مناطق مختلف جهان و کشورهای منتخب با تمرکز بر کشور ایران به نگارش درآمده است، نشان داد:

۱) قاره‌ی آسیا با میانگین سالانه‌ی ۲۹۶ میلیارد دلار (۱۰۰=۲۰۱۵)، در سرمایه‌گذاری کشاورزی پیشتاز بوده است و توانسته است که بیش از نصف مجموع سرمایه‌گذاری کشاورزی دنیا را به خود اختصاص بدهد (سالانه حدود ۵۵ درصد). در میان کشورهای منتخب، بالاترین میانگین سالانه‌ی سرمایه‌گذاری کشاورزی به ترتیب به کشورهای چین (۱۴۴.۵ میلیارد دلار)، ایالات متحده‌ی آمریکا (حدود ۶۱ میلیارد دلار) و هندوستان (۵۵.۳ میلیارد دلار) اختصاص داشته است. مقدار این رقم در بخش کشاورزی ایران، حدود ۴ میلیارد دلار بوده است.

۲) بالاترین «سهام سرمایه‌گذاری کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری» (AIS) در این دوره به قاره‌ی آفریقا (متوسط سالانه ۷.۳ درصد) تعلق داشته است. با توجه به تفاوت در میزان سرمایه‌گذاری کل در اقتصادهای توسعه‌یافته و در حال توسعه، مطابق انتظارات مقدار این شاخص معمولاً در کشورهای در حال توسعه، بیشتر از کشورهای توسعه یافته بوده است (پاکستان: ۲۰.۵ درصد، افغانستان: ۱۲.۶ درصد، ایالات متحده: ۱.۶ درصد، انگلستان: ۱.۵ درصد). مقدار متوسط سالانه‌ی این شاخص در ایران در همین دوره (۳.۸ درصد)، بیشتر از میانگین جهانی (۲.۸ درصد) و مناطق آسیا، آمریکا، اروپا و اقیانوسیه بوده است. با این وصف، سرمایه‌گذاری انجام شده در کشاورزی ایران، با جایگاه آن در اقتصاد ملی متناسب نمی‌باشد.

۳) قاره‌های آسیا با ۴.۵ درصد و اقیانوسیه با ۲.۲ درصد، بالاترین و پایین‌ترین رشد سالانه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی (AIG) را در سال‌های ۲۰۲۳-۲۰۱۰ داشته‌اند. مقدار رشد دوره‌ای در کشورهای منتخب، متفاوت بوده و از ۳.۴- درصد در اوکراین و ۲.۹-

درصد در آرژانتین تا ۱۳.۳ درصد در تاجیکستان متغیر بوده است. مقدار این شاخص در مورد ایران در همین دوره، حدود ۲.۲ درصد گزارش شده است.

(۴) در دوره‌ی مورد بررسی، مقدار شاخص «سهم سرمایه‌گذاری در ارزش افزوده کشاورزی» (SAIVA) در سطح جهانی، حدود ۱۶ درصد بوده است. با وجود این که در اروپا، اقیانوسیه، آمریکا و دنیا سالانه به ترتیب به اندازه حدود یک سوم، یک چهارم، یک پنجم و یک ششم ارزش افزوده‌ی خلق شده توسط بخش کشاورزی در این بخش سرمایه‌گذاری انجام شده است، لیکن این رقم در مورد کشاورزی ایران، کمتر از یک دهم بوده است. کشورهای پیش‌تاز در این شاخص، کشورهای توسعه‌یافته هستند (انگلستان: ۴۶ درصد، آلمان: ۴۴ درصد، سوئیس: ۴۰ درصد، فرانسه: ۳۶ درصد، ایالات متحده: ۳۵ درصد، استرالیا: ۳۰ درصد، ژاپن: ۲۸ درصد، مصر: ۴.۱ درصد، عراق: ۴.۲ درصد، برزیل: ۶.۸ درصد، افغانستان: ۷.۳ درصد و ازبکستان: ۷.۴ درصد). مقدار این شاخص در ایران (حدود ۹ درصد)، کمتر از مقدار آن حتی در قاره آفریقا (حدود ۱۰ درصد) بوده است. با توجه به سطح توسعه‌یافتگی اقتصادی و کشاورزی آفریقا، پایین بودن سرمایه‌گذاری در ارزش افزوده‌ی کشاورزی ایران، تا حدود زیادی می‌تواند بیانگر ضعف جایگاه و اهمیت سرمایه‌گذاری در این بخش اقتصادی کشور (به دلایل گوناگون) باشد.

(۵) مطابق انتظارات، مقدار میانگین شاخص جهت‌گیری سرمایه‌گذاری کشاورزی (IAOI) در مناطق توسعه‌یافته (اروپا، آمریکا و اقیانوسیه)، نزدیک به واحد یا بیشتر از واحد بوده است. در سطح جهانی، کمترین و بیشترین مقدار IAOI در سال ۲۰۲۳ در میان کشورهای دنیا به ترتیب متعلق به آنگولا (۰.۰۴) و لوگزامبورگ (۹.۸) و در میان کشورهای منتخب، کمترین و بیشترین مقدار IAOI در دوره‌ی مورد بررسی به ترتیب مربوط به عراق (۰.۲۶) و انگلستان (۲.۶۹) بوده است. در مقام مقایسه، مقدار این شاخص در ایران (۰.۳۹)، کمتر از مقدار آن در دنیا (۰.۶۵)، قاره‌ی آسیا (۰.۴۲) و قاره‌ی آفریقا (۰.۴۸) بوده است.

با توجه به وضعیت نامناسب شاخص‌های سرمایه‌گذاری در کشاورزی ایران در قیاس با مقادیر جهانی و منطقه‌ای آن‌ها و نرخ نسبتاً بالای استهلاک سرمایه در این بخش (۵.۸ درصد: Hozhabr Kiani & Naghibi, 2015) از یک سو و ضرورت حفظ منابع پایه‌ی تولید کشاورزی، مدیریت آثار مخرب تغییرات اقلیمی، حرکت به سمت رشد ارزش افزوده‌ی پایدار کشاورزی، افزایش بهره‌وری عوامل تولید و تغییر فرآیند تولید کشاورزی به سمت روش‌های سرمایه‌بر از دیگر سو، لازم است که ضمن

اصلاح رابطه‌ی مبادله در میان بخش‌های اقتصادی ایران و ساختار موجود بازار پول، از طریق تدوین و اجرای برنامه‌ی جهش سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با رویکرد هدفمندی سرمایه‌گذاری، بهره‌گیری از روش‌های جدید تامین مالی (مانند تامین مالی جمعی، استفاده از ابزارهای نوین، روش‌های تامین مالی اسلامی و ...)، مدیریت عرضه و تقاضای منابع مالی و ایجاد ساختار سازمانی متناسب در بدنه وزارت جهاد کشاورزی (سازمان سرمایه‌گذاری کشاورزی ایران)، توسعه‌ی سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی ایران به عنوان یک برنامه‌ی ملی مورد توجه حاکمیت قرار گیرد.

سپاسگزاری

این مقاله برگرفته از گزارش علمی- فنی است که در موسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی، اقتصاد کشاورزی و توسعه‌ی روستایی تدوین شده است و مؤلفان این مقاله بر خود لازم می‌دانند که قدردان حمایت مالی موسسه‌ی پژوهشی مزبور باشند.

منابع

1. Arabi, R., Mirakzadeh, A. A. & Rostami, F. (2024). An Analysis of Factors Affecting the Growth of Investment in Kermanshah Township's Agricultural Sector. *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, 55(1), 39-56. doi: 10.22059/ijaedr.2023.350900.669190. [In Persian]
2. Arvandi, S. (2024). The Effect of Climate Change on the Way of Investing in Modern Irrigation Systems. *Journal of Drought and Climate change Research*, 2(3), 97-110. doi: 10.22077/jdcr.2024.7834.1071. [In Persian]
3. Bakari, S., & El Weriemmi, M. (2022). *Exploring the Impact of Agricultural Investment on Economic Growth in France*. MPRA Paper, Available at: <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/113970/>
4. Central Bank of Iran. (2025). *Capital Stock of the Iranian Economy (2011-2023) at Current and Constant Prices of 2016*. Available at: www.cbi.ir. [In Persian]
5. Esfandiari Zahedani, A., Hejazi, R., Khodadady, D. and Abedini, B. (2025). Prioritizing Factors Affecting Investment Security in Iran. *Journal of Investment Knowledge*, 15(58), 43-64. doi: 10.30495/jik.2025.23819. [In Persian]
6. FAO. (2025). Country Investment Statistics Profile. Available at: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/CISP>

7. Houshyar,S. , Dehbashi,V. , Mohammadi,H., Esmahilpormogadam,H., Sargazi,A. & Keikha,A. (2025). The Effect of Climate Change on the Economy of Iran's Agricultural Sector. *Management of Natural Ecosystems*, 3(4), 40-49. doi: 10.22034/emj.2025.722981. [In Persian]
8. Hozhabr Kiani,K. & Naghibi,M. (2015). The Estimation of Capital Stock and Efficiency of its Calculation Methods in Major Economic Sectors of Iran. *Economic Research and Perspectives*, 15(2), 73-94. [In Persian]
9. Jafari Fesharaki,N. , Memarnejad,A. , Hosseini,S. & Kiani,K. (2022). Role of Countries' Development level in Effect of doing Business Indicators on Foreign Direct Investment. *Commercial Surveys*, 20(116), 27-44. doi: 10.22034/bs.2022.546363.2462. [In Persian]
10. Khaledi, K. (2014). *Generalities of Agricultural Economics*. First edition, Islamic Azad University Publications, Kermanshah Branch, Kermanshah. [In Persian]
11. Khaledi, K. (2024). Investment Needed in Agriculture to Achieve the Economic Growth Target in the Seventh Development Plan in Iran. *Journal of Agricultural Economics & Development*, 38(1), 101-117. doi: 10.22067/jead.2024.86191.1244. [In Persian]
12. Mirzaei, M. (2022). The importance of investing in agricultural mechanization and increasing product productivity to achieve the green revolution and smart agriculture. The 7th International Conference on Agricultural and Environmental Engineering with a Sustainable Development Approach, Tehran, March 11. [In Persian]
13. National Meteorological Organization. (2025). *Climatic Situation of the Country in the Solar Year 2024*. Ministry of Roads and Urban Development. Available at: <https://ndc.irimo.ir/far/wd/10212>. [In Persian]
14. National Productivity Organization of Iran (2025). *Productivity Indicators of Macro-Sectors Based on SNA2008 from 2011 to 2023*. Available at: <https://www.npo.gov.ir/productivity-indicators-system-faild>. [In Persian]
15. Nikandam Modabber,T. , ooshaksaraie,M. , Fadaei Eshkiki,M. , Azadi hir,K. & vatanparast,M. R. (2024). Dynamic analysis of factors affecting capital management in Iran's agricultural sector. *Journal of Investment Knowledge*, 13(52), 727-757. doi: 10.30495/jik.2024.23248. [In Persian]

16. Perme, Z. & Gilanpour, O. (2024). Estimating the Share of Agribusinesses in Iran's Gross Domestic Product and Analyzing the Reasons for Changes in Its Components. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 26(4), 713-726. doi: 10.22034/JAST.26.4.713.
17. Saadatmehr, M. (2011). The Study of the Effect of Investment Security on Private Investment in Iran. *Economic Growth and Development Research*, 1(2), 187-163. [In Persian]
18. Statistical Centre of Iran. (2025). *Data and Statistical Information*. Available at: <https://amar.org.ir>. [In Persian]
19. Supreme Council of the Cultural Revolution. (2022). National and Knowledge-Based Document on Sustainable Food Security 2022-2031. 8th Edition, the Secretariat of the National Document of Knowledge-Based Agriculture and Food. [In Persian]
20. UNCTAD Secretariat. (2022). Investment and climate change. Ninth session, Geneva, 13 and 14 October 2022, TD/B/C. II/MEM.4/25.
21. World Bank. (2025). Agriculture, forestry, and fishing, value added (constant 2015 US\$). Available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.KD>.
22. Zhao, Y., & Chen, Y. (2023). Global Patterns of Agricultural Investment and Food Security: Evidence from the fDi Markets Database. *Foods*, 12(9), 1827. <https://doi.org/10.3390/foods12091827>.
23. Zhoghhipour, M. & Gholizadeh, H. (2024). Investigating the Impact of Human Capital on Labor Productivity in Iran's Agricultural Sector. *Journal of Rural Development and Extension Studies*, 1(1), 58-72. doi: 10.30470/jrdes.2024.712140. [In Persian]